

En diskussion af læringspotentialiet i Statens
Arkivers e-læringstilbud Aargang 0

Malene Bjørnskov Schmidt

Informationsforvaltning, Historiestudiet v. Aalborg Universitet

**STANDARDFORSIDE
TIL
EKSAMENSOPGAVER PÅ HISTORIE**

Udfyldes af den/de studerende

Prøvens form (sæt kryds):	Projekt	Speciale X	Skriftlig hjemmeopgave
----------------------------------	----------------	-------------------	-----------------------------------

Uddannelsens navn	Kandidatuddannelse i almen Historie med specialisering i Informationsforvaltning	
Semester	10. semester	
Prøvens navn (i studieordningen)	Kandidatspeciale	
Navn(e) og Studienummer	Navn(e)	Studienummer
	Malene Bjørnskov Schmidt	2006-XXXX
Afleveringsdato	1. august 2012	
Projekttitel /Specialetitel på dansk	En diskussion af læringspotentialet i Statens Arkivers webbaserede læringstilbud Aargang 0	
Bachelorprojekttitel /Specialetitel på engelsk	A discussion of the learning potential in the web based teaching material "Aargang 0" of the Danish National Archives	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal sider à 2700 tegn	80 sider à 2700 tegn	
Den afleverede opgave fylder antal tegn (indholdfortegnelse, titelblad, resumé og bilag medregnes ikke)*	167212 tegn	
Vejleder	Bente Jensen, Aalborg Stadsarkiv	

Hvilket modul har du fulgt: Modul 13

Kronologisk spredning:

Før-moderne perioder (før 1700)	☐
Perioden ca. 1700-1914	☐
Perioden efter 1914	☐

Geografisk spredning:

Dansk/Nordisk	☐
Europæisk/Global	☐

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlig(e) for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovlig og medfører sanktioner.

Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler):

<http://plagiat.aau.dk/GetAsset.action?contentId=4117331&assetId=4117338>

Dato og underskrift

1. august 2012

- Vær opmærksom på, at opgaven ikke er afleveringsberettiget, hvis den overskrider det maksimale antal sider, som er angivet i studieordningens prøvebeskrivelse. Du/I har dermed brugt et eksamensforsøg.

Forord

I specialet diskuteres læringspotentialer i Statens Arkivers e-læringstilbud Aargang 0. I det halvår jeg har arbejdet med Aargang 0, er e-læringstilbuddet tilgængeligt i en betaversion via et midlertidigt weblink. Jeg kan i forbindelse med Statens Arkivers lancering af Aargang 0 i september 2012 ikke garantere, at det hertil medfølgende weblink vil forblive aktivt. Jeg har derfor vedlagt en cd, hvorpå der er en interaktiv kopi af Aargang 0 som e-læringstilbuddet så ud ultimo juli 2012.

Jeg vil opfordre læseren til at besøge Aargang 0 via nedenstående weblink. Hvis det direkte link ikke virker på grund af det løbende udviklingsarbejde kan e-læringstilbuddet alternativt tilgås via webportalen e-museum.dk, hvorfra Aargang 0 vil være tilgængeligt fra september 2012. Hvis begge links er inaktive vil der være mulighed for at besøge e-læringstilbuddet fra den vedlagte cd med en interaktiv kopi af Aargang 0, hvorpå i også kan finde besvarelserne fra to brugertests af Aargang 0 med Brønshøj Skole og Friskolen i Viborg.

I specialet vil jeg rette en stor tak til projektgruppen i Statens Arkiver bag Aargang 0, fordi jeg har måttet bruge deres materiale i mit speciale. Samtidig vil jeg gerne rette en særlig tak til arkivar Annette Østergaard Schultz ved Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg, der har været meget hjælpsom med at besvare spørgsmål og arrangere min deltagelse i brugertesten af Aargang 0 med Friskolen i Viborg i april 2012.

Foreløbigt link til Aargang 0:

<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside>

Link til webportalen e-museum.dk:

http://e-museum.emu.dk/public_bogkort.do?id=41903348

Rigtig god læselyst

Malene Bjørnskov Schmidt

Indhold

1	Indledning	11
1.1	Kun de færreste digitale undervisningsmidler bliver brugt	11
1.2	Læring og medieoplevelser	12
1.3	Brugerinvolverende formidling og undervisning	13
1.4	Problemstilling	13
2	Begreber	15
2.1	Læring	15
2.2	Formidling	17
2.3	Brugerinvolvering	19
3	Disposition & metodiske overvejelser	21
3.1	Læring og pædagogik	22
3.2	Brugerinvolvering	22
4	Forskningsoversigt	25
4.1	Læring og pædagogik	25
4.2	Digitale medier, læring og deltagelse	27
5	Læring & historieundervisning	31
5.1	Formel og uformel læring	32
5.2	Historieundervisning	33
5.3	Historiedidaktik	38
5.4	Arkivpædagogik	39
6	Brugerinvolvering	43
6.1	Den interaktive oplevelsesmodel	43
6.2	Hvordan ser deltagelse ud?	44
6.3	Hvordan virker deltagelse?	46
6.4	Dialogbaseret involvering	48

7 Præsentation af e-læringstilbuddet Aargang 0	51
7.1 Projektbeskrivelse og formål	51
7.2 Målgruppe	52
7.3 Navigations- og interaktionsdesign	52
7.4 Et undervisningsforløb i Aargang 0	54
7.5 Med Mette Marie rundt i Aargang 0	56
7.6 Temasider og kildetype beskrivelser	61
8 Brugertest af “Aargang 0”	63
8.1 Brugertest med Friskolen i Viborg	63
9 Diskussion af læringspotentialet i Aargang 0	67
9.1 Aargang 0 og Fælles Mål	67
9.2 Det didaktiske design i Aargang 0	73
9.3 Aargang 0 og livslang læring	76
10 Konklusion	83
11 Summary	87
Litteratur	89

Kapitel 1

Indledning

I efterårssemestret 2011 var jeg i et praktikophold ved Landsarkivet for Nørrejylland. Under mit praktikophold fulgte jeg med stor interesse Statens Arkivers udvikling af to webbaserede læringstilbud: *Statens Arkivers Kildepakker* og *Aargang 0*, og har i specialet fået lov til at bruge en betaversion af e-læringstilbuddet Aargang 0 i en diskussion af læringspotentialer i arkivets webbaserede undervisningsmateriale. Det er nyt, at Statens Arkiver blander sig med museerne i udviklingen af digitale undervisningsmaterialer. Men arkivinstitutionen har en vigtig rolle at spille i forhold til at styrke børn og unges historiske bevidsthed og identitet, og laver med Aargang 0 et læringstilbud, hvor det originale kilde-materiale er omdrejningspunktet i e-læringstilbuddet.¹

1.1 Kun de færreste digitale undervisningsmaterialer bliver brugt

I det første halvår i 2011 brugte lige under en tredjedel af alle unge i alderen mellem 13-23 år museumsinstitutionens websites, mens 23 procent aldrig havde benyttet websitene. Det nationale forskningscenter Dream ved Syddansk Universitet påviste i undersøgelsen *Unge medie- og museumsbrug* (2011), at uddannelse har stor betydning for brugen af webbaserede indgange til museerne,² hvilket også må antages at være den samme i arkivmæssige sammenhænge. Rigtig mange kulturarvsinstitutioner har et bredt udbud af webbaserede undervisningsmaterialer, der enten knytter an til et besøg, aktiviteter og materialer i den fysiske institution, eller som kan bruges selvstændigt. Enkelte danske arkiver har for eksempel målrettet webbaseret undervisningsfora til børn og unge. Undervisningsmaterialet er i tiltagende grad egentligt digitalt materiale, og ikke kun digitale repræsentationer af den klassiske skoletjenestes trykte

¹Schultz & Thomsen 2011:197

²Kobbarnagel et al. 2011:66

informations- og oplysningsmateriale.³ Statens Arkiver lancerer for eksempel i september 2012 det webbaserede læringstilbud Aargang 0 målrettet folkeskole- og gymnasieelever. I e-læringstilbuddet kan eleverne arbejde med originale kilder fra Statens Arkivers samlinger og forsøge sig som historikere og beskrive fortiden samtidig med, at de kan diskutere samfundsmæssige, politiske, sociale og økonomiske aspekter af Danmarks historie i de tre første årtier af den 20. århundrede.

1.2 Læring og medieoplevelser

Meget læring foregår omkring digitale medier og uden for de traditionelle læringsrum og tillader brugerne at lære og opleve forskelligt. Mediebrugen uden for skolen er bredere og mere avanceret end i de traditionelle læringsrum. I fritiden udvikler børn og unge vigtige færdigheder med hensyn til at kommunikere med andre, bearbejde information og indgå i netværk og samarbejder på internettet. Den uformelle medielæring og de medieoplevelser, børn og unge gør omkring digitale medier, er kompetencegivende og styrker deres handlemuligheder i både undervisnings- og uddannelsesmæssige sammenhænge.⁴

I pædagogisk praksis og -forskning er der fokus på, hvordan spil kan anvendes til læringsformål. Det er muligt, at spil og spillignende tilbud i nogle sammenhænge er velegnede som undervisnings- og læremidler, og der udvikles også spil, hvor læring bevidst søges fremmet ved hjælp af lege aktiviteter. Generelt kan det derfor konstateres at spil er læringsredskaber og kan føre til læring.⁵ Det viser sig typisk for vanskeligt at overføre den traditionelle didaktiske fremgangsmåde på spillenes uformelle læringskontekst, fordi den forudsætter en konstant styring fra underviserens side, og fordi motivationen til at deltage overskygges af faglige mål, sådan at det bliver den faglige viden og ikke deltagerens umiddelbare behov for viden, der kan bruges til at komme videre i spillet. I spil er motivationen for læring baseret på, at deltagerne føler et behov for viden. Spillene må derfor udvikles sådan, at deltagerne kan se de enkelte videnskomponenter og færdigheders betydning for hans eller hendes muligheder for forsat at kunne spille.⁶ Spil skal derfor nødvendigvis ikke udvikles med et læringsformål for øje, før deltagerne lærer noget. Generelt er måden, hvorpå børn og unge lærer i spil eksperimenterende og foregår ved, at de prøver sig frem, udveksler tips og tricks og taler med deres medspillere om, hvad der sker. Dertil skyldes børnenes og de unges lyst til at spille elementer som konkurrence, involvering og socialitet, der gør dem i stand til at gøre noget selv og være sammen med andre, mens de gør det.⁷ Sat på spidsen skal undervisningsmaterialet i et læringsspil tilrettelægges med henblik på at kunne udveksles og være afhængig af deltagerens arbejdsindsats, før spillet kan fungere.⁸

³Teilmann 2010:264-265

⁴Nyboe 2009:141

⁵Nyboe 2009:46-47

⁶Jessen 2008:58

⁷Nyboe 2009:154-157

⁸Jessen 2008:60

1.3 Brugerinvolverende formidling og undervisning

I arkivets arbejde med formidling og undervisning er der en tendens til at inddrage brugerne mere aktivt. Arkivernes satsning på mere brugerinvolvering i institutionens undervisningspraksis skal ses som en reaktion på den udvikling, der er sket både på uddannelsesområdet og i børn og unges fritidsliv, hvor digitale medier i dag er en helt integreret del af deres liv. Udviklingen på internettet er de seneste år gået i retningen af mere vægt på det indhold som brugerne selv skaber, og der dukker hele tiden nye fora op, hvor det ikke længere kun er institutionelt formidlet indhold der er fremtrædende.⁹ Mange brugere foretrækker i dag ikke kun det færdige og pænt producerede, men vil i tiltagende grad også gerne mødes af det uformelle, umiddelbare, som andre brugere har fundet på.¹⁰

Udviklingen hen imod mere brugerinvolvering og integration af digitale medier i arkivets formidlings- og undervisningsaktiviteter sætter arkivets rolle som historieformidlere i et andet lys end tidligere. Den traditionelle formidler har en baggrundsviden, et budskab og formidler med udgangspunkt i en bestemt samling eller en genstand. En interessant udvikling på internettet er netop, at grænsen mellem skaber og modtager i tiltagende grad udviskes, og at institutionens eneret på viden forsvinder i og med, at brugerne i højere grad også involveres som vidensformidlere.¹¹ Arkivets initiativer til at lægge mere vægt på en aktiv involvering af brugerne kan derudover ses som et forsøg på at opfange og inddrage de digitale mediers potentialer for at lade brugerne bidrage mere med viden til arkivet.¹² Tendensen mod at indgå i dialog med brugerne og lade dem bidrage mere aktivt skal endvidere ses som erkendelsen af, at arkivet ikke kan planlægge, hvad brugerne skal lære i institutionen, uanset hvor specifikt arkivets viden formidles. I et læringsperspektiv betyder tendensen mod at lade brugerne bidrage mere aktivt ikke, at arkivet skal underspille lærernes rolle og lægge alt ansvar over på eleven, men derimod at lave en rammesætning for deltagelse og at have fokus på betydningen af det didaktiske design i undervisningsaktiviteten.

1.4 Problemstilling

Med udgangspunkt i Statens Arkivers snarlige lancering af Aargang 0 diskuterer specialet læringspotentialer i e-læringstilbuddet. Aargang 0 er valgt til specialet i forlængelse af et samarbejde med Landsarkivet for Nørrejylland, men også fordi e-læringstilbuddet er et spændende bud på et digitalt undervisningsmateriale

⁹Udviklingen på internettet kan sammenfattes i begrebet web 2.0, hvor det er brugerne selv, der skaber indholdet. Med udviklingen er der mulighed for interaktion med andre brugere og for at dele de ressourcer, som man har med dem, der er interesserede. Kilde: Andreasen 2008:90

¹⁰Andreasen 2008:89-90

¹¹Jensen et al., 2007:3

¹²Andreasen 2008:90

fra arkivinstitutionen målrettet børn og unge i skolen. Problemformuleringen bliver:

En diskussion af læringspotentialet i Statens Arkivers e-læringstilbud Aargang 0 med hensyn til at vurdere hvorvidt Aargang 0 kan være en kompetencegivende ressource for børn og unge, der deltager i arkivets formelle formidlings- og undervisningsaktiviteter.

I specialet diskuteres det endvidere i medfør af problemformuleringen:

- hvorledes e-læringstilbuddet Aargang 0 understøtter de nationalt fastsatte faglige mål Fælles Mål 2009 for undervisningen i historie i folkeskolen.
- hvordan det didaktiske design i e-læringstilbuddet kan effektuere det intenderede læringspotentialer i Aargang 0.

Kapitel 2

Begreber

Specialet diskuterer læringspotentialet i Statens Arkivers Aargang 0, og det er i den sammenhæng nødvendigt at præcisere problemstillingens begrebsapparat. Begreberne defineres ikke i generel forstand, men kun i den betydning de har i en arkivmæssig sammenhæng. I kapitlet behandles begreberne *læring*, *formidling* og *brugerinvolvering*. Begreberne er forskellige og betegner forskellige processer, der teoretisk bør adskilles. I specialet skal begreberne i midlertid ses i et samspil, hvor læring forudsættes af en aktiv deltagelse i undervisningsaktiviteterne. Begreberne indgår altså i en sammenhæng, hvor hvert led har en berettiget plads, både sammen og hver for sig.

2.1 Læring

Læring handler om forandringer og betegner relativt varige ændringer i handlemønstre baseret på erfaring, undervisning og øvelse.¹ Teoretisk læses læring i en formel og en uformel læringskontekst. Formel læring betegner en skolariseret aktivitet, der tager afsæt i et centralt og nationalt bestemt indhold, og er målrettet opfyldelsen af fagligt fastsatte mål. Uformel læring er modsat forbundet med fritidsrelaterede aktiviteter og henviser ofte til læring der udvikles som et middel til at deltage i aktiviteter.² Læring finder sted overalt og er ikke entydigt defineret. Læring bruges for eksempel tværfagligt i forhold til en livslang lærings- og kompetencetænkning og med et pædagogisk afsæt omkring blandt andet kulturarvspædagogik. I specialet har læring et pædagogisk afsæt i arkivets formidling jf. kapitel 5 og behandles nærmere i kapitlet i forhold til undervisning, historiedidaktik og arkivpædagogik.

¹Hermansen 2005:219

²Nyboe 2009:67-68

Nøglekompetencer for livslang læring

Livslang læring handler om, hvordan menneskelige ressourcer udvikles og mobiliseres til læring igennem hele livet og i alle livssfærer.³ Livslang læring knytter an til tre former for læring: formel læring, ikke-formel læring og uformel læring. I dag er livslang læring blandt andet blevet genstand for Europaparlamentets opmærksomhed i bestræbelserne på at styrke Europas konkurrencekraft i den vidensbaserede økonomi. I år 2000 udsendte Europaparlamentet et løsningsforslag til en forbedret europæisk vidensbaseret økonomi, hvortil der blev nedsat en arbejdsgruppe der skulle udarbejde en rammesætning for kompetencer, der kan anses for at fremme beskæftigelsesegnheden og sikre et aktivt medborgerskab.⁴ Nøglekompetencer for livslang læring i en europæisk referenceramme er:

1) kommunikativ kompetence i modersmålet	5) læringskompetencer
2) kommunikativ kompetence i et fremmedsprog	6) interpersonelle,- kulturelle- og sociale kompetencer samt medborgerkompetencer
3) matematisk kompetence og naturvidenskabelige- og teknologiske basiskompetencer	7) initiativ og iværksætterånd
4) digitale kompetencer	8) en kulturel udtryksevne

Kilde: Sonne 2009:12

Kommunikative kompetencer betegner evnen til at lytte, tale, læse og skrive og til at bruge sproget hensigtsmæssigt i flere forskellige sammenhænge, der betyder at man må have færdigheder i at kommunikere mundtligt og skriftligt med hensyn til ordforråd og grammatik, i forskellige kommunikationssituationer og være i stand til at iagttage sin egen kommunikation og tilpasse den til den situation man befinder sig i.

Den matematiske kompetence og de naturvidenskabelige- og teknologiske basiskompetencer er færdigheden til at forstå matematiske grundprincipper til at anvende og udvikle en matematisk tankegang lige såvel som naturvidenskabelig- og teknologisk basisviden er færdigheden til at forstå og anvende den viden der bruges til at forklare naturen samt forståelse for at bruge teknologiske redskaber og videnskabelige data.

Digital kompetence er en sikker og kritisk brug af informationssamfundets teknologier, der forudsætter en ansvarlig holdning i brugen af digitale medier, og grundlæggende færdigheder inden for informations- og kommunikationsteknologi. Det vil sige færdigheden til at bruge tekstbehandling, regneark, databaser, informationshåndtering og forståelsen for digitale- og interaktive mediers muligheder for informationsudveksling.

³Olesen 2005:202-203

⁴Sonne 2009:11

Læringskompetence er evnen til at påbegynde og forsætte en læreproces og at planlægge egen læring både individuelt og i grupper, i overensstemmelse med egne behov og med kendskab til både metoder og muligheder.

De sociale- og medborgerkompetencer forudsætter en viden om begreberne demokrati, medborgerskab og borgerrettighed, der kan ruste individet til at deltage i både samfunds- og arbejdslivet. Sociale kompetencer er forbundet med personligt og socialt velfærd, der er væsentlig for at forstå adfærdsmønstre og vaner i forskellige samfund, og medborgerskabskompetence er viden om både sociale og politiske koncepter og strukturer der vil ruste individet til at deltage aktivt i demokratiske processer.

Initiativ og iværksætterånd er evnen til at omsætte ideer til handling præget af motivation og beslutsomhed til at nå både personlige og arbejdsrelaterede mål.

Samt en kulturel bevidsthed og udtryksevne er viden om litteratur, kunst og musik, og færdigheden til kreativt at udtrykke sig i forskellige medier.⁵

Livslang læring skal sikres igennem uddannelse og opkvalificering af den enkelte, hvor det er vigtigt at opkvalificeringen foregår tæt på bøgerne og at tilbudene tager udgangspunkt i netop borgernes behov. Livslang læring forbindes ofte med uddannelse og i den optik kan arkivet spille en rolle. I arkivet har borgerne blandt andet mulighed for at udvikle færdigheder, viden og forståelser der kan være vigtige i forhold til at begå sig på arbejdsmarkedet i en vidensbaseret økonomi.⁶

2.2 Formidling

Der er ikke nogen entydig definition af formidling. Begrebet bruges ofte synonymt med eller afgrænset i forhold til: information, orientering, kommunikation, tilgængeliggørelse, undervisning, service, markedsføring og læring. I nyere teoretiske diskussioner handler formidling endvidere om dialog og kommunikation frem for envejspåfyldning og aktiv deltagelse frem for passiv modtagelse forankret i en identitets- og erindringspolitisk kontekst.⁷

I arkivet betegner formidling aktiviteter og udtryksformer, der er forbundet med institutionens relation til brugerne og arkivets rolle i samfundet. Arkivformidling er som begreb endnu ikke entydigt begrebsafklaret og er under stadig udvikling. Arkivar Bente Jensen og webredaktør Charlotte Jensen præciserer, i artiklen *Arkivformidling – Arkiver for alle?* (2004) formidling jf. tabellen “Formidling – centrale begreber, indhold, udtryk og mål” og definerer begrebet som aktiviteter der knytter an til beretninger uddraget af et kildemateriale uden hensyn til, om modtageren ønsker at bedrive egen forskning eller ej.⁸

⁵Sonne 2009:12-14

⁶Sonne 2009:18-19

⁷Lund 2009:21-22

⁸Jensen & Jensen 2004:7

Formidling – centrale begreber, indhold, udtryk og mål

Begrebet *formidling* dækker over en række, ret forskellige aktiviteter og udtryksformer i forhold til offentligheden. For at præcisere, hvor forskellighederne i de respektive former for udadvendt virksomhed ligger kan følgende skema opstilles:

Begreb	Brugernes forudsætninger	Type	Udtryk	Konkret mål
Stille til rådighed	Besidder udtalt grad af viden og indsigt i arkivdannelse og om den problematik, der skal undersøges	Selve "råmateriale"	Arkivet i sig selv	Brug af arkivalier
Tilgængeliggørelse	Besidder høj grad af videnog indsigt i arkiver, arkivdannelse, og i den problematik der skal undersøges	"Råmateriale" der er en forudsætning for, at brugere kan bestille arkivmateriale	Registurer og afleveringsfortegnelser	Brug af arkivalier
Casebaseret vejledning	Er i stand til at formulere sin egen problemstilling med relation til arkivets samlinger og registreringprincipper	Informationer der sætter brugeren i stand til at anvende materiale, der er en forudsætning for at bestille arkivalier	Hæfter, informationsark, e-foldere, web/sites), personlig vejledning og undervisning	Brug af arkivalier, historisk forståelse og -bevidsthed
Vejledning	Skal kunne lade sig inspirere og slutte fra casen til sit eget materiale	Informationer der inspirerer brugeren til at anvende arkivalier, og sætte vedkommende i stand til at anvende materiale, der er en forudsætning for at bestille arkivalier	Hæfter, informationsark, e-foldere, web/sites), undervisning og foredrag	Brug af arkivalier, historisk forståelse og -bevidsthed
Formidling	Kræver ikke særlige forudsætninger, da der ikke er tale om fremstillinger der nødvendigvis er rettet mod brug af arkivalier	Tilrettelagt og bearbejdet fremstilling af indhold i arkivalier	Foredrag, udstillinger, skriftlige fremstillinger, dynamiske e-produkter, film, lyd og oplevelses- og oplysningsorienterede aktiviteter	Historisk forståelse og -bevidsthed, positiv bevidsthed om arkiver og samarbejde med andre kulturarrangemåder

Kilde: Jensen & Jensen 2004:3-5

I Sverige har arkivernes formidlings- og undervisningsaktiviteter siden 1990'erne været tæt forbundet med en pædagogisk praksis målrettet børn og unge i skolen. Den pædagogiske praksis over for børn og unge er blevet en succes, og flere arkiver anvender i dag samme tilgang overfor andre nye og bredere brugergrupper.⁹ Arkivets formidlings- og undervisningsaktiviteter foregår både inden for og uden for institutionen, og mange aktiviteter foregår nu i tiltagende grad nu foregår omkring digitale medier. De digitale medier skaber nye rammer for undervisningen og kan udvide den fysiske institutionen med en virtuel tilbygning, hvor brugerne får mulighed for at opleve og erfare det historiske kildemateriale på en ny og anderledes måde end i det fysiske rum. De digitale medier tillader endvidere, at arkivets brugere skaber deres egne oplevelser som i praksis betyder, at brugerne selv kan styre informationsstrømmen, der ideelt kan udbygges med endnu et informationslag.¹⁰

2.3 Brugerinvolvering

Typisk forstås brugerinvolvering som brugerskab indhold. Brugerinvolvering er i midlertid ikke kun brugerskab indhold, men er også aktiviteter der er forbundet med, at brugerne anvender brugerskab indhold, kommenterer det, organiserer det og blander og vidensdeler indhold med andre brugere.¹¹ Den gode deltagelse involverer udover brugeren også institutionen og de ikke-deltagernde brugere i arkivteterne. For at den ideelle brugerinvolvering skal lykkes, skal projektets af-sendere være i stand til at formulere og opfylde alle interessenters ønsker. Brugerinvolvering handler således ikke kun om at give deltagerne en stemme, men om at skabe en ny værdi for institutionen, for deltagerne og for de ikke-deltagende brugere.¹² I specialets optik handler brugerinvolvering om en rammesætning for brugerinvolveringens design og muligheden for et dialogisk samspil jf. kapitel 6. I følge Olga Dysthe, Institut for pedagogikk ved Universitetet i Bergen, spiller den dialogbaserede formidling og -undervisning en væsentlig rolle i udviklingen af et aktivt medborgerskab, hvortil hun påpeger, at lære at lytte til hinanden og at værdsætte hvad andre bidrager med er en grundlæggende færdighed i et demokratisk samfund samtidig med, at brugerinvolvering i arkivinstitutionen kan tjene et institutionelt formål.¹³

⁹Ketola & Sjöberg 2008:9-10 og 42.

¹⁰Løssing 2007:32-33

¹¹Simon 2011:128

¹²Simon 2011:132-133 og 141.

¹³Dysthe 2011:30

Kapitel 3

Disposition & metodiske overvejelser

I specialet undersøges læringspotentialer i Statens Arkivers Aargang 0. Tilgangen sker på tværs af discipliner og kombinerer teori og traditioner anvendt i relation til arkivformidling og undervisningssammenhænge. Specialets fokus lægger på arkivinstituttionen, som alt efter organisation, forvaltning og økonomisk grundlag har forskellige udadvendte praksisser.¹ Til specialet er det derfor fordelagtigt at overføre formidlingerfaringer fra andre kulturarvsinstitutioner, herunder biblioteker og museer. Inspirationen udspringer endvidere af de senere års fokus på, at arkiver, biblioteker og museer kan give borgerne nye erfaringer og perspektiver, der kan være med til at ændre deres forståelse af det omgivende samfund.²

Specialet består af tre dele, hvor første del omhandler specialets begrebsdefinitioner og grundlagsdiskussioner, der skal danne grundlag for diskussionen af specialets problemstilling. Anden del er en analyse af e-læringstilbuddet Aargang 0. Tredje del er en diskussion af læringspotentialer i Aargang 0 med henvisning til specialets problemstilling. I kapitel 2 præciseres specialets problemstilling og begrebssæt. Eftersom begrebssættet går på tværs af discipliner, er det nødvendigt at definere begreberne *læring*, *formidling* og *brugerinvolvering* i henhold til arkivinstituttionens praksis. Præciseringen skal således skabe rammerne for forståelse og læsning af specialet. I kapitel 4 præsenteres dernæst specialets litteratur og forskning. Litteraturen præsenteres for at validere valg af og metode for anvendelse af teori og empiri.

Specialets problemstilling diskuteres med afsæt i et case-design og den videnskabelige disciplin kvalitativ metode. I specialet skal Statens Arkivers Aargang 0

¹<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=12066> og <http://www.danskearkiver.dk/index.asp?id=39>

²Coles 2009:91

diskuteres i en lærings- og arkivpædagogisk optik. Det valgte case-design og den kvalitative metode bevirker endvidere, at det ikke er muligt at generalisere læringspotentialet i Aargang 0 til andre webbaserede undervisningsmaterialer fra arkivinstitutionen.

3.1 Læring og pædagogik

I specialet behandles læring i almen forstand og undersøges målrettet arkivets formelle og uformelle læringsaktiviteter. I kapitel 5 introduceres begrebet læring. Læring foregår ikke kun i klasseværelset, men finder sted overalt og bruges i et bredt udvalg af aktiviteter. I kapitlet behandles begrebet læring i forhold til historieundervisning og -didaktik og arkivpædagogik i relation til kulturarvsinstitutionerne. Alt undervisning i folkeskolen er baseret på nationalt fastsatte mål for undervisningen i skolen. Under henvisning til de fastsatte mål diskuteres det, hvorvidt Aargang 0 understøtter målene for undervisningen i historie, og kan lede frem til at eleverne tilegner sig bestemte kundskaber og færdigheder, der potentielt kan sætte dem i stand til at forstå historiske sammenhænge i samspil med deres eget hverdags- og samfundsliv. Endvidere vurderes læringspotentialet i Aargang 0 også på grundlag af det testmateriale og de elevbesvarelser, der er gjort tilgængelige i forbindelse med en brugertest i e-læringsmiljøet lavet med elever fra henholdsvis Brønshøj Skole og Friskolen i Viborg.

Ligeledes som læringspotentialet i Aargang 0 vurderes ud fra kriterierne for trin- og slutmål i Fælles Mål 2009 – Historie (2009), vurderes læringspotentialet også i en arkivpædagogisk optik. Arkivpædagogik kan først og fremmest ses som en metode eller et redskab, der kan anvendes som en ressource i en undervisningssammenhæng.³ I specialet er arkivpædagogikken en pædagogisk ressource, og læringspotentialet i Aargang 0 vurderes med hensyn til, hvorvidt der er arkivpædagogiske elementer i e-læringstilbuddet, der kan føre til læring. Arkivpædagogik inddrages endvidere i relation til de europæisk fremsatte nøglekompetencer for livslang læring. Det Europæiske Råd blev i Lissabon-strategien enige om, at hvis Europa skal klare sig i konkurrencen i en globaliseret økonomi, skal Europas økonomi baseres på viden. Dertil fremsatte Det Europæiske Råd en referenceramme for nøglekompetencer for livslang læring, der på en række punkter er sammenlignelige med nogle af de kompetencer, der må anses som mulige at udvikle i forbindelse med et arkivbesøg.

3.2 Brugerinvolvering

I Aargang 0 skal læringstilbuddets brugere være historieskabende og skrive korte livshistorie til de autentiske børn i e-læringstilbuddet. Med udgangspunkt i de syv autentiske børn, der alle er født i år 1900, skal det i det webbaserede

³Ketola & Sjöberg 2008:16

læringsmiljø være muligt at undersøge baggrunden for børnenes vilkår, gå på opdagelse i det primære kildemateriale og afprøve nye måder at bruge kilde-materiale og historie på. Elevernes aktive deltagelse i Aargang 0 er således et vigtigt element i e-læringsmiljøet. Tendensen til at involvere brugerne i kultur-arvsinstitutionernes formidlingsaktiviteter er tiltagende.⁴ Brugerinvolveringen kan have forskellige formål. Traditionelt forbindes brugerinvolvering i kultur-arvsinstitutionerne med inddragelse af brugerne i udviklingen af rammerne for og formidling af kulturprodukter.⁵ I specialet skal brugerinvolvering ses i relation til arkivernes formidlingsaktiviteter i en undervisningsmæssig sammen-hæng. Mulighederne for at overføre dialogen fra arkivets læsesal til internettet er enorme. Den generelle udvikling er, at brugerne i tiltagende grad inviteres til at deltage mere aktivt, og i den forbindelse er der sket en forskydning i relationen mellem arkivet og brugerne.⁶

I specialet vurderes Aargang 0 også med hensyn til involvering af brugerne i e-læringstilbuddet. I vurderingen tages der udgangspunkt i teorierne om museumsgæsters oplevelse af mødet med institutionen og principper for deltagelse på museerne. Teorierne er formuleret på baggrund af observationer i museum-sinstitutionen, og overføres i specialet på arkiverne. John Falk & Lynn Dierking behandler blandt andet i deres teori om museumsgæsters oplevelse af mødet med institutionen forskellige årsager til, at gæsterne kommer til museet, hvilket er styrende for gæsternes lyst til at deltage i formidlingen. I specialet fremhæves mødet med arkivinstitutionen således i en undervisningssammenhæng, og Nina Simons deltagelsesprincipper inddrages næstefter til illustration af, hvorledes selve deltagelsen kan tage sig ud.

⁴Jensen 2011:44

⁵Kulturministeriet 2008:9

⁶Jensen 2011:44

Kapitel 4

Forskningsoversigt

I forskningsoversigten behandles et udvalg af den anvendte litteratur og forskning i henhold til specialets problemstilling. Læring, brug af digitale medier og brugerinvolveringer er nye og omdiskuterede begreber i relation til arkivinstitutionen. I specialet er det nødvendigt at inddrage litteratur fra discipliner, som inddirekte er relatérbare til forskningsfeltet. Den anvendte litteratur og forskning er primært antologier, projektrapporter og blogindlæg vedrørende overvejelser omkring og erfaringer med inkludering af læring, didaktiske praktikker og digitale medier i kulturarvsinstitutionernes formidlings- og undervisningsaktiviteter.

4.1 Læring og pædagogik

Læring har været på den pædagogiske og uddannelsesmæssige dagsorden siden 1970'erne og udgør et centralt begreb i undervisningsmæssige og pædagogiske diskussioner.¹ Fra at handle om indlæring og undervisning handler læring nu i tiltagende grad om aktive, selvvalgte og selvtilrettelagte læringsprocesser i og uden for skolen.² Teoretisk er begrebet læring i dansk regi behandlet af læringsforsker Knud Illeris, Institut for Uddannelse og Pædagogik ved Aarhuns Universitet. Illeris sætter en international dagsorden for forståelsen af læring og moderne læringsforskning. Ifølge Illeris er læring en social proces, der foregår i samspil med andre centreret omkring det enkelte individ. I bogen *Læring* (2006) diskuterer Illeris blandt andet læring i bredden i medfør til læringens processer og dimensioner, forskellige læringstyper og blokeringer mod læring.³

Styrende for læringsresultatet er tilrettelæggelsen af undervisningsaktiviteten. I bogen *Historiedidaktik* (2011) behandles historiedidaktik i teori og praksis i

¹Nyboe 2009:63

²Hermansen 2005:219

³Illeris 2006: Læring.

forhold til didaktiske potentialer i en række læremidler, der typisk anvendes i historieundervisningen i folkeskolen og på gymnasiet.⁴ Der udover skal antologien *Digitale medier og didaktisk design* (2008) også fremhæves. I bogen fremlægges og diskuteres et sæt af konkrete overvejelser og erfaringer med didaktisk design og brugen af digitale medier i forskellige undervisnings- og læringskontekster målrettet børn og unge.⁵

Begrebet læring er ikke entydigt defineret og anvendes typisk i tværfaglige kontekster. I arkiv- og museumsinstitutionerne arbejdes der med læring indenfor en kulturarvspædagogisk ramme. I Sverige arbejder NCK blandt andet med kulturarv i en livlang lærings- og kompetencetænkning diskuteret i henhold til nordiske arkiver og museer. I et nordisk samarbejde søger NCK således at fremme regional udvikling, menneskers kompetencer, social inklusion og livslang læring i samfundet.⁶ Til specialet skal projektrapporten *Kulturarvens muligheder i almen kompetenceudvikling* (2009) fremhæves. I projektrapporten debatterer projektleder og forsker Lasse Sonne, NCK, hvordan og i hvilket omfang nordiske arkiver og museer kan bidrage til voksnes tilegnelse af nyttige kundskaber og kompetencer vurderet væsentligt i et samfundsøkonomisk perspektiv. I medfør til kortlægningen af kompetenceudviklingsaktiviteterne i de nordiske kulturarvsinstitutionerne konkluderer Sonne blandt andet, at der i institutionerne foregår mange aktiviteter, særligt rettet mod børn og unge, der kan relateres til kompetenceudvikling, og kun sjældent direkte målrettet til en voksen brugergruppe.⁷

Arkivpædagogik

I relation til læringsaktiviteter rettet mod børn og unge skal projektrapporten *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik* (2008) fremhæves som en grundig og forklarende kortlægning af svenske praktikker og erfaringer med arkivpædagogik og læring i arkivinstitutionen. I 2005 vurderede den svenske regering, at de arkivpædagogiske aktiviteter skulle styrkes i arkivet og samtidig inspirere flere arkiver til at arbejde pædagogisk med deres formidlings- og undervisningsaktiviteter. Skånes Arkivförbund blev udvalgt til at gennemføre det treårige forskningsprojekt i perioden 2006-2008. I projektet behandler Skånes Arkivförbund blandt andet digitale læreresressourcer og brug af web-baserede læringstjenester rettet mod brugere, der deltager i en formel eller uformel læringskontekst.⁸

I Sverige indgår det i regeringsbudskabet, at Riksarkivet skal appellere til og udbyde aktiviteter henvendt til børn og unge i skole- og undervisningsinstitutionerne. I Östersund har Föreningsarkivet og Landsarkivet lavet en arkivkuf-

⁴Pietras & Poulsen 2011:10-11

⁵Andreasen et al. 2008:9-16

⁶http://www.nckultur.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=180

⁷Sonne 2009:4 og 106-110

⁸Katola & Sjöberg 2008:5-8

fert, som kan sendes rundt til länets 5. og 6. klasse, hvormed børnene kan lære om historie med udgangspunkt i deres eget län.⁹ Principperne for praktikken er behandlet i bogen *Historia på riktigt – arkivpedagogik i praktiken* (2004). I bogen diskuterer arkivar Eva Sjögren & Catarina Lundström svenske erfaringer med og resultater af de arkivpædagogiske arbejdsmetoder rettet mod børn og unge i en formel læringskontekst. Bogen er henvendt til kollegaerne i arkivet og i de øvrige kulturarvsinstitutioner og bør ses som et konkret eksempel på, hvordan det er muligt at implementere arkivpædagogiske arbejdsmetoder i arkivets formidlings- og undervisningsarbejde.¹⁰

Specialets litteratur og forskning omhandlende læring og pædagogik i arkiv- og museumsinstitutionerne er primært pragmatisk og styret af erfaringer gjort i forbindelse med de pædagogiske arbejdsmetoder. Kildeanalytisk er det pragmatiske afsæt for litteraturen problematisk. Jeg vurderer imidlertid, at tilgangen og erfaringerne i højere grad skal ses som et redskab, der på sigt fører til en egentlig metode- og teoriudvikling indenfor det arkivpædagogiske virkefelt.

4.2 Digitale medier, læring og deltagelse

Digitale medier er helt centrale i arbejds- og hverdagsliv. I de seneste tiår er der publiceret en lang række artikler og bøger om netop digitale medier, læring og brugerinvolvering. Problemstillingens kobling mellem læring og digital medier bevirker, at det endvidere i specialet er relevant at inddrage emnet. Lektor Lotte Nyboe, Institut for Litteratur, Kultut & Medier ved Syddansk Universitet behandler blandt andet i bogen *Digital dannelse* (2009) og i artiklen *Boggnasker.dk: Viden, leg og læring gennem deltagelse* (2011) læringsbegrebet og de digitale mediers potentiale med hensyn til leg og læring.¹¹ I bogen *Digital dannelse* (2009) diskuterer Nyboe læring i digitale medier og taler blandt andet om situeret læring i bestemte læringsmiljøer. Nyboes diskussion er interessant i forhold til specialets problemstilling i og med hun netop behandler børn og unges mediebrug og -læring i en formel læringskontekst. Læring foregår i både formelle og uformelle læringskontekster jf. kapitel 2. I arkivpædagogikken er læringskonteksten ikke begrænset til kun at være formel eller uformel, men arbejder i mellem læringskonteksterne. I Aargang 0 foregår undervisningsaktiviteten i både en formel og uformel læringskontekst ved at være centret omkring opfyldelsen af de fagligt fastsatte mål for undervisningen i historie i et legende og skabende forum jf. kapitel 7.

Brug og inddragelse af de digitale medier i arkivinstitutionens udadvendte formidlings- og undervisningsaktiviteter tvinger arkivet til at nytænke institutionens rolle i forhold til formidling og brugerinvolvering. Kate Theimer diskuterer arkivets nye rolle i forhold til digitale- og sociale medier på web-blogger

⁹Sjögren 2003:26-30

¹⁰Katola & Sjöberg 2008:56-57

¹¹Nyboe 2009:11-20 og Nyboe 2011:137-149

ArchivesNext og i bogen *A different kind of Web: new connections between archives and our users* (2011). Theimer og bogens øvrige bidragsydere diskuterer blandt andet forskellige tilgange til at inddrage de digitale medier i arkivinstituttens udadvendte aktiviteter.¹² Charlotte Jensen diskuterer i projektrapporten *Kulturarven i Norden og de sociale medier* (2010) i et samarbejde med NCK nordiske kulturhistoriske museers og arkivers tilstedeværelser på sociale platforme for at afdække inspiration til best practices med et formål om at udvikle inspiration for institutionernes sociale tilstedeværelser. Til projektrapporten konstaterede Jensen, at de nordiske kulturarvsinstitutioner har taget de sociale medier til sig og eksperimenterer med de udfordringer, som teknologien og den ændrede relation mellem institutionerne og brugerne.¹³

Brugerinvolvering og -deltagelse

Brugerinvolvering er et buzzword på den kulturpolitiske dagsorden. Senest fremgår det af regeringsgrundlaget (2011), at regeringen vil føre en kulturpolitik der blandt andet har fokus på digitalt kulturforbrug og brugergenerende aktiviteter.¹⁴ Kulturministeriet og Kulturstyrelsen har over en årrække udsendt kataloger, der samler og giver et øjebliksbillede af kulturarvsinstitutionernes holdning, erfaring og tiltag til digital kulturarvsformidling. For eksempel kan Kulturministeriets inspirationskataloger Reach Out (2008 og 2012) fremhæves som to af de ovenfor omtalte kataloger. Reach Out (2008 og 2012) har fokus på brugerinvolvering i kulturens verden og behandler tre kulturpolitiske udfordringer i forhold til nye brugergrupper, oplevelseøkonomi og kvalitet.¹⁵

Flere museumsanalytikere og -praktikere behandler deltageraspektet i museet. I klassikeren, *The Museum Experience* (1992) diskuteres museumsbesøget og den interaktive oplevesesmodel med en antagelse om, at publikumsoplevelsen af museumsbesøget konstrueres ud fra omgivelserne, mødet med andre besøgende og øvrige faciliteter end alene de udstillede genstande. I medfør til arkivinstituttionen er den interaktive oplevelsesmodel forsøgt overført på arkivet i artiklen *Arkivformidling: mål, begreber og metode* (2006) af Bente Jensen og Charlotte Jensen, hvor de konstaterer at der i 2006 ikke var et grundlag for at vurdere arkivbrugernes oplevelse af mødet med institutionen, og at arkivinstituttionen fremover må udvikle metoder til at analysere brugernes oplevelse af mødet med arkivet.¹⁶

Til specialet anvendes bogen *The Participatory Museum* (2010) til belysning af deltageraspektet og hvordan man kan forstå og designe brugerinddragelse

¹²Theimer 2011:xi-xvii

¹³Jensen 2010:3 og 85

¹⁴Regeringen 2011:69-71.

¹⁵<http://www.cko.dk/reachout>

¹⁶Jensen & Jensen 2006:11-13

på museer.¹⁷ I bogen fremfører Nina Simon vigtigheden af, at museerne er mere brugerinddragende. Det er afgørende, at museerne inkluderer brugerne som medskabere af oplevelser så, de bliver deltagere frem for passive forbrugere. Medindflydelse er essentiel for Simon, i og med indflydelsen er det, der kan gøre museerne mere relevante i en tid, hvor det i tiltagende grad forventes at man bliver inddraget i en lang række forskellige aktiviteter. Bogen bygger på Simons hovedsynspunkt om, at der er mange måder at involvere brugere på i en aktivitet, hvortil det er afgørende at museerne tager afsæt i brugernes ressourcer som medskabere af oplevelser, snarere end i forskellige teknologiske løsninger.¹⁸

Kapitlets gennemgang af den omtalte litteratur og forskning i relation til speciallets problemstilling skal være med til at skabe en ramme for diskussionen af læringspotentialer i Statens Arkivers Aargang 0.

¹⁷Nina Simon har i en årrække arbejdet som konsulent for flere museer i forbindelse med designet af brugerinvolverende aktiviteter, og hun har løbende delt sine tanker og observationer med hensyn til brugerinvolvering på bloggen *Museum 2.0*, der ligger til grund for bogen *The Participatory Museum* (2010). Kilde: <http://museumtwo.blogspot.dk/>

¹⁸Drotner 2011:21

Kapitel 5

Læring & historieundervisning

Læring forstås typisk implicit med undervisning, og at man lærer af undervisning. Men læring og undervisning er to forskellige processer. Læring er en personlig- og en psykisk proces, mens undervisning er en social- og kommunikativ proces. Undervisning fører ikke selvfølgelig til læring, i og med at undervisning ikke er ensbetydende med, at den lærende er koncentreret, forstår eller er i stand til at relatere den nye læring til tidligere erfaringer. Læring betegner derved en proces af varige forandringer som et resultat af et samspil med omverdenen. Forandringen består i en proces, hvor den lærende tillæres noget mere eller noget nyt i kraft af en ændring af den lærendes evner og forudsætninger for udvikling af ny læring.¹ Forenklet sagt er læring: “[...]når noget, man i forvejen kan, knyttes sammen med noget nyt”.²

I dag anvendes begrebet læring bredt og bruges blandt andet som løsning på socio-økonomiske problemer. Læring er livsnødvendig og er med til at sikre den enkeltes indsættelse i samfundet og er adgangsgivende for sociale- og kulturelle fællesskaber, der gør læringskontekstens deltagere i stand til at begå sig i samfundet i relation til andre mennesker. Læring kan betegnes både formel og uformel og knytter an til læringens kontekst. Formel læring er forbundet med aktiviteter i uddannelsesinstitutionerne, mens uformel læring typisk forbindes med læring, der udvikles som middel til at deltage i aktiviteter og fællesskaber jf. afsnit 5.1. Formel og uformel læring er altså livsnødvendige læringsformer.³

¹Nyboe 2009:63-66

²Hermansen 2005:220

³Nyboe 2009:67

5.1 Formel og uformel læring

Skolariseret læring

Læring i skolen er formel læring med afsæt i opfyldelsen af fastsatte faglige mål. I Danmark er der undervisningspligt, og alle børn skal som udgangspunkt modtage undervisning fra det kalenderår, barnet fylder seks år. De faglige mål for undervisningen i folkeskolen og gymnasiet er fastsat af Ministeriet for Børn og Undervisning. I *Fælles Mål* (2009), for folkeskolen, beskrives bindende fælles nationale mål for undervisningen, med hensyn til fagformål, slutmål efter 9. klassetrin og trinmål, efter henholdsvis 3.-4. klassetrin, 5.-6. klassetrin og 7.-9. klassetrin, og beskriver hvad undervisningen i et fag skal lede frem mod, at eleverne tilegner sig af kundskaber og færdigheder i forbindelse med undervisningen.⁴

Historieundervisning skal ifølge Bernard Eric Jensen, Institut for Uddannelse & Pædagogik – Didaktik ved Aarhus Universitet, være der, hvor børn og unge får mulighed for at oparbejde en indsigt i deres historicitet med et formål om at sætte deres eget liv ind i en større sammenhæng, og få en forståelse for andre menneskers liv, levevilkår og værdier. Historiefaget skal derudover også fungere som et sted, hvor børn og unge kan få mulighed for at afdække og bearbejde kulturelle lag og traditioner, der har været med til at forme deres egen tanke-, handle- og væremåder.⁵

Formel læring er alene ikke synonymt med klasseundervisning. Klasseundervisning er en udbredt læringsform i folkeskolen og gymnasiet, men suppleres ofte med andre undervisnings- og læringsformer, der er baseret på aktivering, elevdeltagelse og dialog i klasseværelset.⁶

Den gode undervisning kan deles op i tre faser. I første fase arbejdes der med forventninger og mål. Anden fase, arbejds der med en opgave, og i tredje fase, samler lærere og elever op på arbejdet i fællesskab med hensyn til, hvad de hver især har lært. Til den gode undervisning skal læreren i fase to lade eleverne arbejde selv med opgaverne da formålet med elevernes deltagelse i undervisningsaktiviteten netop er at lade dem arbejde selv og afprøve forskellige metoder. Læreren rolle i undervisningen er i højere grad at pirre elevernes nysgerrighed og deres lyst til at arbejde med de opgaver der bliver givet. Opsummerende er den gode undervisning når eleverne uden lærernes indblanding får lov til at arbejde med opgaverne som læreren derefter kan opsamle på og sikre at eleverne også løser opgaverne, og får det læringsudbytte, der er tilsigtet med aktiviteten. Det er altså eleverne der skal lave opgaverne, og lærerne skal ved indblandingen ikke fortælle eleverne hvad de skal, men i stedet interviewe eleverne om, hvad det er, der sker.⁷

⁴Undervisningsministeriet 2009:11-14

⁵Jensen 2003:94

⁶Nyboe 2009:69

⁷Hermansen 2011:20-21

Uformelle læringsaktiviteter

Uformel læring finder steder overalt i gråzoner i arbejds- og fritidslivet og i uddannelsesinstitutionerne for eksempel derhjemme, på biblioteket, i skolens frikvarterer og på internettet. Uformel læring bygger altså ikke på fastsatte faglige mål, men på lyst og motivation til at deltage. Den uformelle læring bidrager derved til sociale og kulturelle fora, hvor læringens deltagere afhængigt af formelle krav og målsætninger kan tilegne sig lærerige oplevelser.⁸ Et eksempel på uformel læring er HistorieAalborg og Aalborg Slægtshistorisk Forenings workshop i slægtsforskning⁹, hvor brugerne netop deltager af lyst. Formålet med workshoppen er ikke at undervise brugerne i en formel læringskontekst, men uforpligtende at give brugerne redskaber til at komme i gang med at slægtsforske på internettet.

Ifølge Nyboe er læring sammenlignelig med legeaktiviteter, og leg kan med fordel medtænkes i et læringsdesign, fordi leg kan skabe et incitament til at indgå i lærende processer. I legeaktiviteter finder man på eller skaber noget for at føre legen et nyt sted hen. Under henvisning til Nyboe og *Digital dannelse* (2009) er legeaktiviteter i udgangspunktet en kultur der formidles i uformelle sociale netværk gennem vidensdeling, der afhænger af deltagerens deltagelse og udøvelse, som bygger på deres færdigheder.¹⁰

Mange af arkivets formidlingsaktiviteter er lavet til en uformel læringskontekst. I specialet fokuseres der på formel læring, eftersom Statens Arkivers Aargang 0 er målrettet børn og unge som deltager i en formel undervisningsaktivitet, og tilsigter at understøtte de nationalt fastsatte mål for undervisningen i historie i folkeskolen.

5.2 Historieundervisning

Sociologisk set er skolen ét af de steder, hvor børn og unge lærer historie og får en historisk bevidsthed. Historieundervisningen i grund- og gymnasieskolen er forskellige. I folkeskolen prioriteres danmarkshistorie traditionelt højt, mens der i højere grad er fokus på europæisk- og global historie i gymnasiet. Formålet med historieundervisningen er således at videreudvikle børn og unges historiebevidsthed og historiebrug. Skolens historieundervisning anses oftest for vigtig og er præget af samtidens politiske kultur og idealer.¹¹ Grundlæggende gør det sig gældende, at det at beskæftige sig med historie er det samme som at arbejde med menneskers samfundsmæssige liv i et forandringsperspektiv. I folkeskolen skal undervisningen give eleverne en indsigt i, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er et resultat af ofte langvarige udviklingsprocesser.¹²

⁸Nyboe 2009:70

⁹HistorieAalborg 2012:2

¹⁰Nyboe 2009:72-73

¹¹Jensen 2006c:270

¹²Undervisningsministeriet 2009:18

Fælles Mål 2009 – Historie

Undervisningen i folkeskolen har længe været styret af læreplaner, og siden år 2000'erne har der været initiativer hen imod at opkvalificere folkeskolens faglighed i en globaliseret optik. I 2003 iværksatte Undervisningsministeriet (nu Ministeriet for Børn og Undervisning) læreplansarbejdet *Fælles Mål* med et formål om, at standardisere undervisningens indhold. Fælles Mål for undervisning i historie er senest blevet revideret i år 2009.

Fagformålet i *Fælles Mål* (2009) er: *“Formålet med undervisningen er at udvikle elevernes kronologiske overblik, styrke deres viden om og forståelse af historiske sammenhænge og øve dem i at bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv. Undervisningen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og historie [...]. Stk. 2. Ved at arbejde med udvikling og sammenhænge i det historiske forløb skal eleverne udbygge deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres viden om, forståelse af og holdninger til egen kultur, andre kulturer samt menneskers samspil med naturen. Undervisningen skal give eleverne mulighed for overblik over og fordybelse i historiske kundskabsområder og styrke deres indsigt i kontinuitet og forandring. Stk.3. Undervisningen skal styrke elevernes historiske bevidsthed og identitet og give dem indsigt i, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte, og give dem forudsætninger for at forstå deres samtid og reflektere over deres handlemuligheder. Undervisningen skal stimulere elevernes evne til indlevelse, analyse og vurdering og fremme deres lyst til at formulere historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.”*¹³

Undervisningen i historie er, under henvisning til Fælles Mål (2009), opdelt i tre områder med hensyn til “Udviklings- og sammenhængsforståelse”, “Kronologisk overblik” og “Fortolkning og formidling,” hvor undervisningen skal lede frem mod, at eleverne får en historisk bevidsthed, der sætter dem i stand til at fortolke fortiden, forstå deres samtid og reflektere over fremtiden.¹⁴ Historie er således viden om og fortolkninger af menneskers- og samfundsmæssige forandringer. Der indebærer, at eleverne blandt andet tilegner sig en viden om, hvordan mennesker gennem tiden har sikret sin eksistens, deltaget i etableringen af nye fællesskaber og dannelsen af samfund, samt opfattet og søgt at påvirke samtidens kultur og idealer.¹⁵ Historieundervisningen fra 3.-9. klassetrin skal således fremstå som et sammenhængende forløb, hvor eleverne efter 9. klassetrin skal have bestemte kundskaber og færdigheder indenfor ovenfor nævnte områder, jf. tabellerne “Slutmål og trinmål for historie, synoptisk opstillet”, der skal gøre det muligt for eleverne at:¹⁶

¹³Undervisningsministeriet 2009:3

¹⁴Pietras & Poulsen 2011:82-84 og 89-92

¹⁵Undervisningsministeriet 2009:18

¹⁶Undervisningsministeriet 2009:7

Slutmål og trinmål for faget historie, synoptisk opstillet

Udviklings- og sammenhængsforståelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klasse	Trinmål efter 4. klasse	Trinmål efter 6. klasse	Trinmål efter 9. klasse
gøre rede for begivenheder og argumentere for sammenhænge fra dansk historie og sætte disse i relation til omverdens historie	fortælle om familie, slægt og fællesskaber og berette om episoder, der har haft betydning for familiens liv	fortælle om magtforholdet mellem konge og kirke i Danmark	sammenligne nutidige levevilkår i Danmark med andre lande og diskutere de historiske årsager til forskellene
forklare forskellige måder at organisere et samfund på og underbygge med lokale, nationale, nordiske og globale eksempler	fortælle om spor fra fortiden i lokalområdet og genvide dem i tegning og dramaform	fortælle om mødet mellem europæerne og andre folk og forklare magtforholdene	give eksempler på, at en periodes fremherskende værdier og holdninger kan forklare afgørende begivenheder og samfundsforandringer
forholde sig til eksempler på kulturmøder og kultursammenstød i dansk, europæisk og global sammenhæng	kende til hverdagen i andre kulturer	kunne påvise udenlandsk indflydelse på udviklingen i Danmark på erhvervs-mæssige og kulturelle områder	karaktarisere forskellige typer af ind- og udvandring og diskutere kulturmødets positive og negative sider
gøre rede for og drøfte sammenhænge mellem produktion, forbrug og ressourcer i forskellige historiske perioder		engive eksempler på dansk indflydelse i udlandet og karakterisere mødet mellem dansk og fremmed kultur	kende forskellige demokratiformer og tage stilling til, hvilke rettigheder og pligter de giver den enkelte
		fortælle om kendte danske kvinder og mænd og vurdere, om deres indsats kan spores i dag	Kan beskrive forskellige tidsalders former for magtanvendelse og diskutere begrundelser og konsekvenser
		beskrive smspillet mellem den enkelte, grupper og det nationale fællesskab i et udviklingsperspektiv	kende forskellige måder at løse konflikter på i tid og rum og vurdere effekten af forskellige fredsbevarende og konfliktløsende aktiviteter

Kilde: Undervisningsministeriet 2009:8-9

Kronologisk overblik

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
gøre rede for almindelige betegnelser for tidssepoker og placere dem kronologisk	gengive historiske forstillinger fra dansk historie	beskrive, hvorledes Danmarks historie indgår i samspil mellem verden udenfor	kunne sammenligne egne livsbetingelser med foregående slægtsteds og diskutere, hvilke forhold der er ens, hvilke der er forskellige og bagefterden herfor
karakterisere sammenhænge mellem historiske begivenheder og den tid, som de foregår i	etablere en tidsfrise og relatere den til egen livsverden	kende betegnelser for tidssepoker og kunne placere dem i en absolut kronologisk sammenhæng	forklare, hvorfor den historiske udvikling i nogle perioder var præget af kontinuitet og i andre af brud
indgå i diskussion om forandringer i forskellige perioders opfattelser af magt og ret, herunder regulering af forholdet mellem den enkelte og fællesskabet			

Kilde: Undervisningsministeriet 2009:8-9

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Slutmål efter 9. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
analysere eksempler på brug af historie fra alle perioder	fortælle om sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv	formulere enkle historiske problemstillinger og diskutere forskellige tolkninger af fortiden	formulere historiske problemstillinger og præsentere løsningsforslag hertil
definere almindeligt brugte historiske begreber og anvende kildekritik	opsøge viden om fortiden i forskellige typer medier	anvende kildekritiske begreber og diskutere med hvilken sikkerhed, fortiden kan beskrives	søge oplysninger i forskellige medier og kunne bearbejde disse oplysninger og vurdere deres kildeværdi
udforme historiske fortællinger, der tolker dele af historiens udviklingsforløb		selv formulere historiske fortællinger og selv etablere historiske scenarier på baggrund af erhvervet viden	
formulere relevante spørgsmål til emner og temaer og begrunde mulige løsningsforslag			
søge oplysninger i forskellige fremstillinger og ved hjælp af historiske begreber og metoder og bearbejde disse oplysninger			
vurdere troværdigheden af forskellige fremstillinger, som gives af fortiden			
indkredse emner og temaer og indgå i dialog herom			

Kilde: Undervisningsministeriet 2009:8-9

Historiekanonen

I 2005 ønskede Undervisningsministeriet at sikre, at alle børn og unge kender deres historiske og kulturelle arv og ståsted i samfundet. På grund af den globale udfordring og kulturmøderne i og uden for Danmark vurderede Undervisningsministeriet, at der var behov for en historiekanon, der skulle etablere rammerne for et kulturelt fællesskab gennem identitet, arv og historie. I 2006 udsendte Undervisningsministeriet således folkeskolens Historiekanon indeholdende 29 kanonpunkter, der skal indgå i historieundervisningen og lede frem mod, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder i fagets kanonpunkter og kronologi. Kanonpunkterne er med i 2009-læreplanen og skal ifølge den vejledende læseplan indgå i undervisningen i kanonens kronologiske rækkefølge. Arbejdet med kanonpunkterne skal ikke omfatte mere end 25 procent af undervisningstiden og skal således ikke opfattes som værende et pensum, men som et supplement til emner og temaer i undervisningen.

Historieundervisning anses altså som et vigtigt fag og har gentagne gange været genstand for politisk interesse. De politiske myndigheders interesse for historieundervisning skyldes ofte historiefagets rolle i den førte identitetspolitik. Skolens historieundervisning er endvidere ofte præget af samtidens politiske kultur og idaler og er senest set i forbindelse med folkeskolens historiekanon, der skal sikre videregivelsen af en fælles dansk kulturarv i et Danmark, der bliver mere europæiseret og multikulturelt end det tidligere har været.¹⁷

5.3 Historiedidaktik

I forlængelse af begrebet læring er det relevant at fremhæve didaktikbegrebet. Didaktik betegner typisk overvejelser om, hvorfor og hvordan der skal undervises i skolen. I relation til historie har man siden 1980'erne omdefineret didaktikbegrebet, så det i dag defineres som det at udforske historiebevidsthedens¹⁸ dannelse, former og brugsfunktioner, og nu i højere grad omhandler de måder, hvorpå mennesker bruger historie i.¹⁹ I specialet skal didaktik imidlertid forstås som overvejelser knyttet til en undervisningsaktivitet i arkivet, der er forbundet med læring og undervisning i formelle læringskontekster. De overvejelser, som man gør sig med hensyn til den planlagte aktivitet, involverer spørgsmål om undervisningens metode, læringssyn, indhold, aktører og forløb. Spørgsmålene handler altså om, hvem der skal lære hvad, hvordan, hvorfor og hvornår. I

¹⁷Jensen 2006c:270

¹⁸Historiebevidsthed betegner en mental proces gennem hvilken mennesket orienterer sig i tid. Historie handler ikke kun om fortiden, men om et samspil mellem fortid, nutid og fremtid, og historiebevidsthed udflyder således en vigtig funktion i menneskers liv og samliv. De kobler deres fortolkning af fortiden, nutidsforståelse og forventning til fremtiden sammen, når de søger at styre og regulere forskellige forhold i samfundet. Kilder: Pietras & Poulsen 2011:64 og Jensen 2006a:263

¹⁹Jensen 2006b:264

specialet handler didaktik dermed om, hvad man gør, når man planlægger og gennemfører undervisning og skaber læringsrum og læringstilbud.²⁰

Digitale læremidler

I forlængelse af didaktikbegrebet laves der en kobling til læremidler, der kan bruges i historie. Læremidler skal i afsnittet forstås som forskellige genstande og medier, der rummer oplysninger om historie, og som er nødvendige, men ikke tilstrækkelige, forudsætninger for, at en intenderet læring kan foregå. It rummer mange muligheder og er i sig selv et læremiddel. Brugen af it og andre digitale medier i undervisningen ændrer fagets form og indhold. For eksempel betyder internettet, at flere arkiver tilgængeliggør hele eller dele af deres historiske samlinger, der kan være potentielle læremidler i historieundervisningen. It kan derudover også bruges som et redskab til at bearbejde disse kilder og til at skabe og formidle historiske fortællinger.²¹ Generelt rummer it en række muligheder i undervisningen, blandt andet åbner det for nye og forskellige erkendelsesformer og læringsstile, som i høj grad giver brugeren mulighed for at afprøve og eksperimentere. Samtidigt tillader læremidlerne, at den enkelte bruger selv kan styre indhold og tempo i læreprocessen.²²

Indholdet på webportalen e-museum.dk er for eksempel læremidler. Gennem webportalen kan elever og lærere tilgå og besøge forskellige digitale og trykte materialer til brug i formelle læringskontekster. Enkelte undervisningsmaterialer i e-museumsregi er udviklet specifikt til historieundervisning i forskellige undervisningssammenhænge.

5.4 Arkivpædagogik

Arkivpædagogik er undervisning, der foregår på et arkiv med afsæt i autentisk kildemateriale. Den pædagogiske tradition har en målsætning om at skabe opmærksomhed om arkiver og originale kilder, fremme brugernes nysgerrighed og skabe større interesse for historie og samfund.²³ Arkivpædagogik er ikke entydigt defineret, men forstås typisk som en pædagogisk praksis henvendt til børn og unge i skolen. Arkivpædagogik kan således defineres som en målrettet formidling til skoler, elever og lærere formidlet af uddannede arkivpædagoger, der taler direkte til børnene med afsæt i et bestemt og udvalgt arkivmateriale. Udlægningen er delvis rigtig, men er samtidig en alt for snæver definition eftersom den arkivpædagogiske praksis opererer med flere forskellige metoder og henvender sig også til en bred målgruppe udenfor uddannelsesinstitutionerne. Arkivpædagogik henvender sig således til borgere i alle aldre, fra børn og unge til ældre. I Sverige

²⁰Andreasen et al. 2008:9

²¹Pietras & Poulsen 2011:123-124

²²Pietras & Poulsen 2011:205-207

²³Sjögren & Lundström 2004:15

arbejder man med begrebet *arkiver for alle* og i skrivelsen *Arkiv för alla – nu och i framtiden* (2002) fremhæver man betydningen af det arkivpædagogiske arbejde og behovet for egentlige arkivpædagoger.²⁴ I argumentationen herfor hedder det: “Arkiven är inte lätt tillgängliga för alla och envar. För att nyttja arkiven krävs ofta att någon agerar vägvisare. Även om dagens teknik medför att arkiven bättre tillgängliggörs för fler människor kan den aldrig ersätta en engagerad och kunning människa när det gäller at intressera för, visa på möjligheter med och hjälpa tillrätta i arkiven. Därför förslår vi att det inom Arkivverket skall inrättas tjänster som arkivpedagoger.”²⁵ I Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik (2008) behandler projektgruppen også andre definitioner af arkivpædagogik. Flere af definitionerne er brede og definerer arkivpædagogik som alle former for udadvendt virksomhed, der bedrives i arkivinstitutionen og må anses for problematisk, da disciplinen risikerer at miste sin legitimitet og betydning.²⁶ I forlængelse af dette speciales problemstilling, læringspotential i arkivernes digitale undervisningsmateriale, adopteres førnævnte udlæg af arkivpædagogik som en målrettet aktivitet til børn og unge, der deltager i formelle undervisningsaktiviteter i arkiverne.

Arkivpædagogik

I en historie didaktisk forståelsesramme er arkivpædagogik muligheden for, med virkemidler fra historisk metode at problematisere den konstruerede historie eller historien, som den er fortolket af historikeren. Den arkivpædagogiske tradition har et pragmatisk afsæt, og tager blandt andet et skoleperspektiv i formidlingen rettet mod børn og unge, der deltager i en formel undervisningsaktivitet. Både indhold og arbejdsmetoder i undervisningsaktiviteterne er udarbejdet i et samarbejde med lærerne, således at aktiviteterne er tilpasset skolernes fagformål, og dermed er arkivpædagogikken med til at komplementere og berige skolens undervisning i blandt andet historie.²⁷ De pædagogiske metoder, der endvidere bruges i arkivpædagogikken, bygger på “den nye pædagogik” inspireret af John Dewey & Lev Vygtsky. Dewey er synonymt med begrebet *learning by doing*, hvor den lærende menes at lære bedst gennem handling. Det vil sige, at læringen er mere effektiv, når den lærerende har mulighed for at deltage i stedet for passivt at lytte til læreren. Og ifølge Vygtsky sker læringen igennem dialog med andre. I arkivpædagogikken betyder “den nye pædagogik”, at børnene involveres i læring ved at arbejde med arkivalierne eller andre aktiviteter knyttet til samlingerne.²⁸

Eva Sjögren & Catarina Lundström lister i bogen *Historia på riktigt!* (2004) syv grunde til at arbejde pædagogisk med en række af arkivernes aktiviteter.

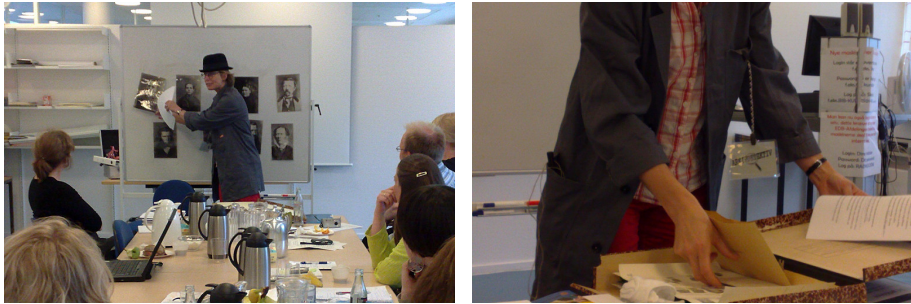
²⁴<http://www.regeringen.se/content/1/c4/14/93/e83f1c74.pdf>

²⁵Ketola & Sjöberg 2008:12

²⁶Ketola & Sjöberg 2008:14-17

²⁷Ketola & Sjöberg 2008:20

²⁸Ketola & Sjöberg 2008:20

Figur 5.1: Arkivpædagog Karin Sjöberg fra Skånes Arkivförbund viser på seminar om formidling og læring i arkiverne, hvordan hun klædt ud som “arkivdetektiv” lærer børn og unge i grundskolen om arkiver og autentisk kildemateriale. Foto: Bente Jensen

1. at udbrede brugen af autentiske kilder til et bredt- og yngre publikum,
2. at styrke deltagerens identitet og skabe empati for andre mennesker,
3. at lære deltagerne at arbejde kildekritisk med kilderne,
4. at udbrede kendskabet til hvilke kildetyper arkiverne bevarer, og lære deltagerne selvstændigt at arbejde med kildemateriale og sikre at alle børn og unge ved hvad et arkiv er, og at de kan arbejde kritisk med forskellige kildetyper,
5. at give borgerne mulighed for, at arbejde med nærmiljøprojekter og aldersintegreret arbejdsmetoder,
6. at udbrede de pædagogiske arbejdsmetoder i overensstemmelse med de nationale fagformål for grundskolen, og
7. åbne arkiverne i et samarbejde med skolerne.

Kilde: Sjögren & Lundström 2004:15

De arkivpædagogiske arbejdsmetoder har et bredt potentiale. I Sverige søger man at appellere til både børn og ældre. For eksempel har skoler i Sverige mulighed for at hjemlåne en kuffert med historiske temaer, hvor børnene har mulighed for at arbejde med autentisk kildemateriale i blandt andet historieundervisningen, lige såvel som Mölndals föreningsarkiv har vist film for kommunens ældre borgere i forbindelse med erindringsformidling med et formål om at få de ældre i samtale om det, der en gang har været.²⁹

De pædagogiske metoder er ikke kun forbeholdt aktiviteter i fysiske rum, men kan også tage afsæt i digitale ressourcer på for eksempel internettet. Internettet

²⁹Ketola & Sjöberg 2008:42-43

og de digitale medier komplementerer og beriger i høj grad arkivpædagogikken i det fysiske rum. Blandt andet har flere arkiver udviklet særlige tjenester på internettet rettet mod grund- og gymnasieskolen. I projektrapporten *Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik* (2008) bruges termen digitale læreresourcer om de arkivpædagogiske aktiviteter på internettet. Digitale læreresourcer er en samlebetegnelse for it-baserede læremidler, der kan fremme læring. Det kan være fra en lyd eller en animation til mere komplekse og sammensatte ressourcer, for eksempel en webside, et kursus eller en applikation.³⁰

³⁰Ketola & Sjöberg 2008:35-36

Kapitel 6

Brugerinvolvering

I arkivets arbejde med formidling og undervisning er der en tendens til at involvere brugerne mere aktivt. I Statens Arkivers vision hedder det frem mod år 2015 blandt andet, at institutionen skal være en mere brugervendt kultur-arvsinstitution, der i en bredspektret digital formidling udnytter internettets muligheder for interaktivitet med dens brugere.¹ Bevægelsen hen imod at indgå i dialog med brugerne og lade disse bidrage aktivt i arkivets formidlings- og undervisningsaktiviteter skal ses i forlængelse af den overordnede udvikling i de pædagogiske teorier, der i dag har mere fokus på eleven og på betydningen af selv at være aktiv og skabende for at lære.²

6.1 Den interaktive oplevelsesmodel

Bevæggrunden for at indgå i deltagelsesbaserede aktiviteter betinges af forskellige faktorer, for eksempel den individuelle oplevelse af mødet med den institution man indgår i dialog med. Museumsanalytiker John Falk & Lyhn Dierking opererer i *The Museum Experience* (1992) med en interaktive oplevelsesmodel. Modellen bygger på antagelsen om, at publikumsoplevelsen genereres ud fra omgivelserne, mødet med andre besøgende og andre faciliteter, end de udstillede genstande. I modellen opererer Falk & Dierking med tre kontekster: En personlig, social og fysisk kontekst, som gensidigt påvirker hinanden ved publikums møde med museumsinstitutionen. Den personlige kontekst betyder, at ethvert møde med museet opleves forskelligt, og at hver besøgende ankommer til museet med individuelle erfaringer, viden, interesser og forventninger. Den sociale kontekst betyder, at besøget påvirkes af, hvorvidt den besøgende er alene, i selskab med børn, eller indgår i en dialog med museets personale eller andre besøgende

¹http://www.sa.dk/content/dk/om_statens_arkiver/introduktion/vision

²Andreasen 2008:89

i løbet af museumsbesøget. Den fysiske kontekst betyder, at museets indretning, faciliteter og aktiviteter påvirker den besøgendes velbefindende og tilfredshed.³ I artiklen *Arkivformidling: Mål, begreber og metode* (2006) overføres den interaktive oplevelsesmodel på arkivinstitutionen og det webbaserede møde med arkivet. På internettet er den personlige-, sociale-, og fysiske kontekst sammenlignelig med oplevelsen i det fysiske rum. I den sociale kontekst har brugeren som oftest mulighed for at være alene eller interagere med andre brugere i brugssituationen. I den fysiske kontekst er informationsstrukturen på websitet et udtryk for navigationsdesignet. Det er af afgørende betydning, at brugeren kan orientere sig i den hierarkiske struktur, mødes af intuitive og visuelle indgange samt have adgang til gode søgefaciliteter på websitet.⁴

6.2 Hvordan ser deltagelse ud?

Der er forskellige grader af brugerinvolvering jf. figur 6.1. Nina Simon behandler i bogen *The Participatory Museum* (2011) synspunktet om, at der er mange måder, hvorpå brugere kan deltage, og inddeler en række webbaserede deltagelsesaktiviteter⁵ i seks kategorier.

1. **Skabere** (24%), som producerer indhold, uploader videoer og skriver blogs.
2. **Kritikere** (37%), som anmelder, vurderer og kommenterer indhold på sociale websites.
3. **Samlere** (21%), som organiserer links og indsamler indhold til personligt eller kollektivt brug.
4. **Tilmeldte** (51%), som har profiler på sociale wensites som Facebook og LinkedIn.
5. **Tilskuere** (73%), som læser blogs, ser TouTube-videoer, besøger sociale netsider uden selv at være aktiv eller have profiler.
6. **Inaktive** (18%), som ikke besøger sociale websites.

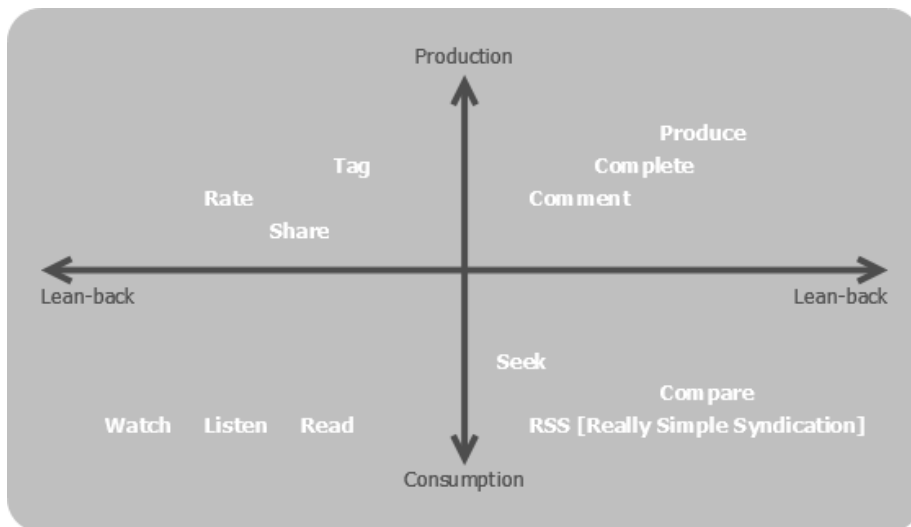
Kilde: Simon 2011:129

Kategoriseringen er flydende, og flere brugere er repræsenteret i mere end én kategori. procentfordelingen mellem “kritikere” og “inaktive” er foranderlige, mens

³Jensen & Jensen 2006:11-13

⁴Jensen & Jensen 2006:13-14

⁵Nina Simon behandler i *The Participatory Museum* (2011) forskellige webbaserede deltagelsesaktiviteter, hertil er det i midlertid vigtigt at understrege at aktiviteterne er sammenlignelige med aktiviteter i det fysisk rum, hvor også kun et fåtal af brugere deltager ved for eksempel at afgive en stemme, skrive en kommentar eller indgå i en uformel formidlings- eller undervisningsaktivitet. Kilde: Simon 2011:129

Figur 6.1: De forskellige aktiviteter, der kan udfolde sig i de deltagende medier. Ifølge Tove Arendt Rasmussen er ethvert website og enhver, der er aktiv i “lean-forward/production-feltet” for eksempel afhængigt af, at der findes “passive” brugere, som er interesserede i at se og læse det producerede indhold uden nødvendigvis selv at producere et tilsvarende indhold. Kilde: Arendt 2011:131

den procentvise andel af brugere, der er “skabere”, og som bidrager med brugerskabt indhold, er konstant.⁶ I medfør til Simons kategorisering og deltagelse i webbaserede aktiviteter jf. figur 6.1 skal det fremhæves, at alle “skabere” og websites med brugerskabt indhold er afhængige af, at der findes “tilskuere”, som er interesserede i at se og læse det producerede uden nødvendigvis selv at producere et indhold.⁷

I kapitel 2 defineres brugerinvolvering som aktiviteter, der skaber en ny værdi for de medvirkende interessanter. Et eksempel på en brugerinvolvering der skaber en ny værdi for både institutionen, for deltagerne og for de ikke-deltagende brugere, er Politietsregisterblade.dk, hvor man i et tværfagligt samarbejde mellem Statens Arkivers Filingscenter, Københavns Stadsarkiv og frivillige brugere tilgængeliggør en digital version af Københavns politis registerblade gennem en ny webbaseret portal. Et af formålene med tilgængeliggørelsen af registerbladene er, at de mange data på bladene registreres, så de bliver søgbare. Registreringsarbejdet er meget omfattende og Københavns Stadsarkiv inviterer derfor brugerne til selv at registrere materialet.⁸ Værdien for projektets interessenter ligger således i, at projektets deltagere i registreringsarbejdet laver et stykke arbejde for stadsarkivet, som registranterne har en oplevelse af at være medskabere

⁶Simon, 2010: The Participatory Museum, s. 8-9.

⁷Rasmussen: 2011, s. 131.

⁸http://www.politietsregisterblade.dk/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=68&lang=da

til, og at projektets ikke-deltagere får et nyt redskab, der gør det nemmere at fremfinde data på internettet.

6.3 Hvordan virker deltagelse?

I forlængelse af fænomenet brugerinvolvering skal begrebet *stilladsering* fremhæves. Stilladsbegrebet fremstår i tiltagende grad som et selvstændigt begreb der kan forbindes med læring. Stilladsering handler i under henvisning til Simon om afgrænsning og et *“jeg-til-vi”-design* jf. kapitel 2. I enhver form for deltagelsesaktivitet vil deltageren trives med en afgrænsning og en personlig indfaldsvinkel, der hjælper til at skabe en ramme for deltagelsesoplevelsen, og samtidigt giver ham eller hende lyst til at deltage sammen med fremmede mennesker.

Deltagelse med afgrænsning

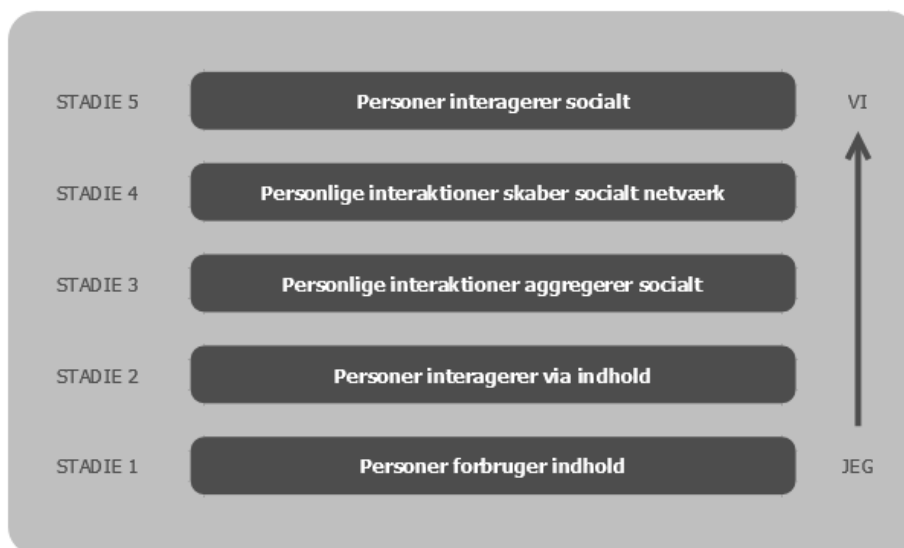
Alle borgere kan til enhver tid aflevere materialer til et arkiv, men kun et fåtal gør det uden at være inviteret til at bidrage. Når for eksempel arkivet inviterer deres brugere, og hvis det er målet at få brugerne til at aflevere materialer eller til at dele deres erfaringer på en måde, der iscenesætter og respekterer deres særlige bidrag til arkivets samlinger, er det vigtigt at afgrænse og ikke udvide brugernes rum til selvudfoldelse.⁹ I efteråret 2010 inviterede Aalborg Stadsarkiv alle interesserede borgere til at besøge stadsarkivets digitaliseringsværksted inden for en stilladseret ramme og bidrage til arkivets samling af mere end 1500 film- og lydclip.¹⁰ I løbet af den uge, hvor digitaliseringsværkstedet holdt åbent hus, kom mange borgere forbi og afleverede materialer til stadsarkivet, fordi de havde fået en anledning. En stor andel af de borgere, der afleverede deres gamle lydbånd og film, kom altså kun, fordi de var blevet inviteret til at deltage og ville uden en opfordring højst sandsynligt have ladet de gamle bånd og film blive i skuffen. Stadsarkivets invitation til aalborgenserne om at aflevere materialer til stadsarkivet er et godt eksempel på en stilladseret deltagelsesaktivitet. Invitationen til borgerne er en meningsfuld afgrænsning i den forstand, at borgerne får mulighed for at aflevere ét bestemt materiale, og ikke alt det kildemateriale, som arkiverne ellers plejer at tage imod, hvilket er med til at motivere og fokusere deltagelsen.

“Jeg-til-vi”-design

Til en god designet deltagelsesaktivitet påpeger Simon vigtigheden af, at aktiviteten i udgangspunktet har fokus på den enkelte bruger, når det netop

⁹Simon 2011:141

¹⁰<http://arkivformidling.wordpress.com/2010/10/09/fra-hjemmevideo-til-kulturarv-sa-hvis-du-kommer-forbi-aalborg-i-efterarsferien/>

Figur 6.2: Den sociale deltagelse i fem stadier. Kilde: Simon 2010:26

tilskyndes, at brugerne skal interagere socialt med hinanden i aktiviteten.¹¹ Udviklingen af brugerens oplevelse fra personlig til social kan beskrives i fem stadier af interaktion mellem arkiv og brugere jf. figur 6.2.

Deltageraktivitetens indhold ligger til grund for alle fem stadier. Det, der forandrer sig, er måden hvorpå brugeren interagerer med indholdet, og måden, hvorpå indholdet forbinder brugerne socialt med andre brugere. I stadie 1 gives brugeren adgang til det indhold, som han eller hun søger. Stadie 2 giver mulighed for undersøgelse og for at brugeren selv handler ved aktivt at stille spørgsmål. I stadie 3 viser brugeren, hvordan hans eller hendes interesser og handlinger passer ind i det større fællesskab af brugere i arkivet. Stadie 4 hjælper brugeren med at komme i kontakt med bestemte mennesker, personalet eller andre brugere, der deler hans eller hendes interesser med hensyn til indhold og aktivitet. I stadie 5 føles hele institutionen som et socialt rum med masser af potentiale for spændende, udfordrende og berigende møder med andre brugere.¹²

Stadierne bygger på hinanden i og med, at det ikke er muligt at lave en stadie-5 oplevelse uden først at have været igennem de forudgående stadier. I den faktiske brugerinvolvering og -deltagelse opleves det enkelte gange, at der er fleksibilitet og diversitet i realiseringen af stadierne. Nogle brugere er så sociale, at de nemt kan springe fra stadie 2 til stadie 5, mens andre brugere aldrig når længere end til stadie 3. Den ideelle deltagelsesaktivitet er nødvendigvis ikke stillet mod stadie-5 oplevelser. Hvert stadie tilbyder brugeren noget særligt, og de fleste

¹¹Simon 2011:144

¹²Simon 2011:145

brugere gennemgår flere stadier i løbet af den sociale oplevelse.¹³

6.4 Dialogbaseret involvering

I forlængelse af tendensen til at inddrage brugerne aktivt i formidlings- og undervisningsaktiviteterne er det væsentligt at se nærmere på det dialogiske element i formidlingen. De digitale medier medvirker til at udvide og omforme interaktionen mellem arkiv og brugere, og interaktionen bliver til kommunikation. Kommunikation kan beskrives i forhold til, hvordan deltagerne kommunikerer, hvem der kommunikerer og måden der kommunikeres på. Med hensyn til hvem der kommunikerer til hvem findes der tre hovedformer: En-til-en, en-til-mange og mange-til-mange. Når det gælder kommunikationsmåder, kan der tales om to yderpunkter, nemlig information i form af envejskommunikation og dialog som i tovejskommunikation jf. tabel 6.1.¹⁴

	Envejskommunikation	Tovejskommunikation
En-til-en	E-mail, audiogudie	Telefonkontakt, billetsalg
En-til-mange	Folder, website, undervisningsmateriale, digitale museer og samlinger	Omvisning, blog
Mange-til-mange	Fælles (museums)portal f.eks. Europeana	Grupper på sociale netværk, offentlige kommentarer til f.eks. en udstilling

Tabel 6.1: Museumsinteraktion som kommunikation. Interaktionen vil også kunne være kommunikation i arkivinstitutionen. De i tabellen angivne kommunikationstyper er kun eksempler, der både rummer analoge og digitale former. Kilde: Drotner et al. 2011:13

Med hensyn til digital tovejskommunikation er der stor forskel på udnyttelsen og udviklingen i danske arkiver. Variationen skyldes ikke udelukkende, at det er dyrt at udvikle de digitale dialogformer, men også at flere af formerne udfordrer grundlæggende forståelser af, hvordan arkiverne kommunikerer som institution i forhold til samlinger og brugere. Mest radikalt betyder de digitale medier, at interaktionen kommer i centrum via netværksbaserede dialoger, der udfolder sig direkte omkring arkivets tilstedeværelse i de sociale netværk. I mindre radikal form indebærer medierne, at velkendte former for formidling om samlinger eller forhold tilføres et dialogisk lag.¹⁵

Filosof og litteraturteoretiker Mikhail Bakhtin mener, at al kommunikation som udgangspunkt er dialogisk, og betegner, at kommunikationen kan udvikle sig i

¹³Simon 2011:145

¹⁴Drotner et al. 2011:13-14

¹⁵Drotner et al., 2011:14-16

forskellige retninger. Kommunikation kan i midlertid også være monologisk og trække betydningen af det sagte i én bestemt retning som det eneste rigtige svar herpå. En vigtig pointe i et Bakhtin-perspektiv er at se kommunikation som en åben proces, hvor kommunikationen kan bevæge sig i forskellige retninger. Ifølge Bakhtin handler dialog i undervisningen således ikke om, at alle skal høres, men derimod om en udfordrende og konfronterende tilgang, hvor alle deltagere har mulighed for at erhverve sig ny viden og lære gennem udveksling.¹⁶

Der er dialogiske elementer i flere forskellige undervisningsformer, og forskellige typer af dialog kan aktiveres i forskellige undervisningsformer. I arkivmæssige sammenhænge kan følgende fem undervisningsformer fremhæves:

- 1) Emnebestemte foredrag.
- 2) Historiefortællinger med tydelige pointer og dramaturgisk opbygget.
- 3) Stilladseret dialog, hvor deltagerne inddrages, og underviseren spørger deltagerne meget, og spørger dem overvejende om oplysninger og viden, underviseren kender i forvejen.
- 4) Åben ramme, der udvikler sig alt efter, hvad deltagerne spørger om eller hæfter sig ved, og hvor det er deltagernes interesser eller det, de er opmærksomme på, der styrer undervisningens forløb.
- 5) Workshop, hvor deltagerne selv bearbejder og laver fortolkninger af originalt kildemateriale og derigennem går i dialog med arkivet om arkivets samlinger.

Undervisningstyperne sætter sig spor hos deltagerne. Pointen er ikke, at én form er at foretrække frem for en anden, men tværtimod at der er elementer i alle undervisningsformer, der kan appellere til forskellige deltagere.¹⁷

¹⁶Andreasen 2008:92-94

¹⁷Andreasen 2008:94-95

Kapitel 7

Præsentation af e-læringstilbuddet Aargang 0

Aargang 0 er Statens Arkivers snarlige e-læringstilbud målrettet børn og unge i en formel læringskontekst. Til specialet vurderes læringspotentialet i betaversion af Aargang 0 da e-læringstilbuddet i specialeperioden februar- juli 2012 endnu ikke er gjort tilgængeligt på webportalen e-museum.dk, i og med læringstilbuddet forsat er i udviklingsfasen. Projektperioden løber over en etårig periode og forventes lanceret i september 2012.¹

7.1 Projektbeskrivelse og formål

I Aargang 0 følges syv autentiske børn der alle er født i år 1900 frem til og med deres 25. leveår. Inden for denne 25-årige periode har læringstilbuddets målgruppe mulighed for at tilegne sig viden om, og diskutere de samfundsmæssige, politiske og sociale forandringer, der kendetegner Danmark i perioden 1900-1925. Med udgangspunkt i børnenes liv dokumenteret i det kildemateriale, der er bevaret i Statens Arkivers samlinger, giver e-læringstilbuddet eleverne mulighed for at arbejde med baggrunden for børnenes vilkår, gå på opdagelse i arkivets kildemateriale og bruge kilderne på en ny og anden måde.

Ifølge projektbeskrivelsen for Aargang 0 er det e-læringstilbuddets formål at beskrive forskelligheden i syv udvalgte børns livsløb afhængigt af køn, familiestruktur og socialeklasse. Undervisningsmaterialet i Aargang 0 skal endvidere markere og introducere eleverne for vigtige begivenheder i Danmarks historie i

¹Aargang 0 tilgås i juli 2012 via et foreløbigt link. Praktisk har jeg via <http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside> og et log-in fri adgang til Aargang 0, og kan på lige fod med læringstilbuddets kommende brugere bruge undervisningsmaterialet. I september 2012 bliver Aargang 0 tilgængeligt på webportalen e-museum.dk forankret i Statens Arkivers Content Management System via et link til e-læringstilbuddet. Kilde: Schultz et al. 2010:3

de første tre årtier af det tyvende århundrede. For eksempel er der i relation til de syv autentiske børn i Aargang 0 mulighed for at arbejde med begivenheder som parlamentarismens indførelse, børneloven, kvinders valgret, første verdenskrig og genforeningen med Sønderjylland. Aargang 0 har samtidig til formål at udvikle elevernes kendskab til Statens Arkivers samlinger og gøre det muligt for eleverne selv at gå på opdagelse i samlingerne gennem Statens Arkivers forskellige databaser.²

7.2 Målgruppe

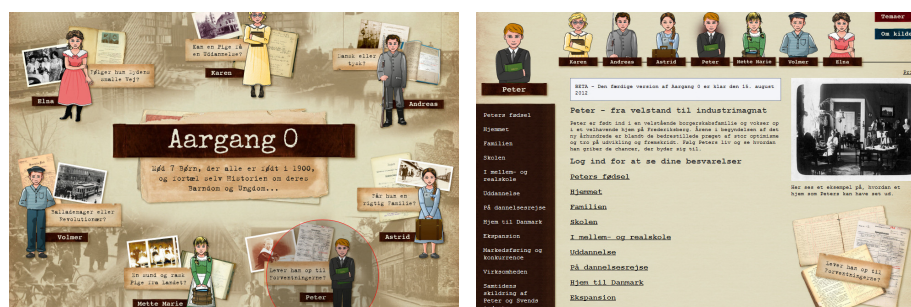
Aargang 0 retter sig mod folkeskolens 8. og 9. klassetrin og de gymnasiale uddannelser og understøtter faglige mål i både folkeskolen og gymnasiet. I udviklingsperioden 2011-2012 har projektgruppen bag Aargang 0 afholdt flere brugertests. Specialet diskuterer læringspotentialerne i Aargang 0 i medfør til folkeskolen, i og med det i specialeperioden ikke har været muligt at deltage i brugertests af e-læringstilbuddet med elever fra gymnasieskolen.

7.3 Navigations- og interaktionsdesign

Aargang 0 er bygget op om de autentiske børns liv. Børnene følges fra den dag de er født, som fødslen er indført i kirkebøgerne og belyst i de kilder der er bevaret i Statens Arkivers samlinger. Fra “forsiden” i e-læringstilbuddet logges der ind i Aargang 0 hvorfra der kan vælges ét barn jf. figur 7.1.

Til dette eksempel vælges Peter og siden “Peter – fra velstand til industrimaget” åbnes og der arbejdes i kronologisk rækkefølge med opgaverne knyttet an til Peter. I delopgaven “Peters fødsel” får man at vide, at Peter er født på Frederiksberg Fødehjem og skal med udgangspunkt i kirkebogen for Sankt Johannes Sogn

²Schultz 2010:2-3

Figur 7.1: På forsiden i Aargang 0 er et af børnene markeret med en rød cirkel og illustrerer det barn der følges i e-læringstilbuddet. I det viste eksempel følges barnet Peter. Kilde: Aargang 0

i Nørrebro Provsti år 1900 beskrive Peters familieforhold og sociale udgangspunkt. I højre side er der links til kirkebogen og en beskrivelse af kirkebøger som kildetype. I kirkebogen findes Peters fødsel i øverste kolonne jf. figur 7.2.

Fødte				
Nr.	Fødselsaar og Datum.	Hvor født? (Paa Landet: Byen, Sognet og Herredet. Har Gaarden eller Huset særegt Navn, bør det anføres. I Købstad: Købstaden og tillige Sognet, hvis der i Byen er mere end 1 Sogn, samt derhos altid Gaden og Husnummeret.)	Barnets fulde Navn.	Forældrenes fulde Navn efter Forevisning af Døbe- eller i alt Fald Vielsesattest eller ved Eftersyn i Kirkebogen; deres Stilling og Bopæl; samt for Moderens Vedkommende Angivelse af hendes Alder med det fyldte Aar. (Barnets ægte Fødsel maa altid dokumenteres ved Vielsesattest eller Eftersyn i Kirkebogen.)
	1900 Marts 14	f. Frøbjerg Holstegård n. d. Gaarden. Voldstamngade 9 ^e	Peter Boas Bang	Bang, Camilla Caron f. Frøbjerg Johan Augustine, f. Boas
	1900 Marts 28	f. Natteravn 12 ^e . n. d. Gaarden. Nørrebrogade 26 ^e	Ivan Hoffmann Paciüs	{ Hoffmann, Carl Emil Thork. n. d. Gaarden. Jofine Charlotte, f. Strubäck }
	1900	f. Clausen 12 ^e	Oluf	Wilk Louise Annette

Figur 7.2: Uddrag af kirkebogen i Sankt Johannes Sogn i Nørrebro Provsti år 1900, der omtaler Peters fødsel og familieforhold i år 1900. Kilde: Aargang 0

hvortil der kan skrives en fortolkning af Peters familieforhold i tekstfeltet i øverste højre hjørne. Fortolkningen af Peters familieforhold gemmes og læses og man kan gå videre til næste spørgsmål.

Udover muligheden for følge ét barn på mikrohistorisk niveau kan vi også arbejde med makrohistoriske temaer og diskutere mere generelle historiske problemstillinger. Under delopgave nr. 2, "Familien", kan man eksempelvis læse og arbejde med temaet "Vareknaphed og prisstigninger" jf. figur 7.3 hvortil det er muligt at sætte Peters liv ind i en historiske kontekst.

Figur 7.3: Temasiden “Vareknaphed og prisstigninger” der blandt andet er knyttet til delopgaven “Familien” vedrørende Peter. Kilde: Aargang 0

7.4 Et undervisningsforløb i Aargang 0

I e-læringstilbuddet giver Statens Arkiver et bud på, hvordan et undervisningsforløb i Aargang 0 kan se ud. Undervisningsforløbet er tiltænkt at være af en varighed på 6-8 lektioner á 70-90 minutter. Undervisningsforløbet er kun et forslag til, hvordan et forløb kan se ud, og alle lærere og andre brugere af læremidlet er selvfølgelig velkomne til selv at sammensætte et undervisningsforløb, der passer ind i det igangværende forløb på klassen. I kapitlet følges det eksempel som Statens Arkiver giver i Aargang 0.³

Introduktion (lektion 1)

Før klassen kan bruge og besvare spørgsmålene i Aargang 0, er det hensigtsmæssigt, at klassens elever i første lektion oprettes som brugere i Aargang 0 og introduceres til e-læringstilbuddet. Aargang 0 kan anvendes uden en længere introduktion til den historiske periode. I vid udstrækning lægger læringsmiljøet op til, at eleverne oplever tiden ved at følge ét af børnene, og perioden opleves derfor forskelligt alt efter hvilket barn, der følges. Det anbefales dog, at eleverne får en kort introduktion til perioden.

³<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/For-laerere/Undervisningsforloeb>

Mette Marie

Hjemmet

I 1901 foretages en folketælling. For første gang er Mette Marie med.

Kig i "Folketælling 1901"

Beskriv med udgangspunkt i folketællingen Mette Maries familie. Er der i folketællingen en forklaring på, hvorfor nogle af rubrikkerne i kirkebogen ("Mette Maries fødsel") ikke blev udfyldt?

Læs temaerne "Børnedødelighed" og "Børn - økonomi og aldersforsørgelse"

Hvad kan være baggrunden for det familienster vi ser i Mette Maries familie?

Læs om "Folketællinger".

Kan man i Folketællingen 1901 se, om Mette Marie fik mindre søskende? Begrund dit svar.

Kig på forældrenes tilflytningstidspunkt, barnenes fødested og endelig antallet af optalte personer. Hvordan vil du beskrive disse oplysninger?

Folketælling 1901

[Vis i fuldskærm](#) | [Fold ind](#)

[Børnedødelighed](#)
[Børn - økonomi og aldersforsørgelse](#)
[Folketællinger](#)

Mette Maries fødsel

Hjemmet

Familiens husmandssted

Skolestart

I den eldste klasse

En sund og rask pige

Mette Marie får stemmeret

Første verdenskrig i

Figur 7.4: Spørgsmålene i Aargang 0 har forskellige sværhedsgrader og funktioner. Sværhedsgraden er angivet med en farvekode med sorte, røde og blå spørgsmål. Kilde: Aargang 0

Opgavebesvarelse (lektion 2-5)

Før eleverne kan gå i gang med at besvare opgaverne, inddelles de i syv grupper, én gruppe pr. barn. Eleverne kan herefter arbejde enkeltvis eller i grupper på højst tre elever. Arbejder eleverne enkeltvis, får klassen som helhed flere historier om det samme barn end, hvis de arbejder i grupper. Arbejder eleverne i grupper, har de mulighed for indbyrdes at diskutere kildematerialet. For eksempel kan arbejdet med kildematerialet illustrere, at der er forskel på historisk skabte mennesker og menneskeskabte historier. Opgaverne skal nødvendigvis ikke besvares i kronologisk rækkefølge men dette anbefales, da den kronologiske tilgang sandsynligvist giver den bedste forståelse for, hvordan et barns liv formede sig i i begyndelsen af det 20. århundrede.

Opgavespørgsmålene er farvekodet efter henholdsvis indhold og sværhedsgrad jf. figur 7.4. De sorte spørgsmål er spørgsmål til kilderne, for eksempel: *“Beskriv med udgangspunkt i kirkebogen Karens familiebaggrund”*⁴, og er typiske de letteste spørgsmål. De røde spørgsmål er spørgsmål knyttet an til læringstilbuddets temasider, og gør det muligt, at se det enkelte barn i en samfundsmæssig sammenhæng. De blå spørgsmål er de sværeste spørgsmål og vedrører metodiske eller kildekritiske emner som for eksempel: *“Beskriv dine overvejelser om, hvilken kvalitet avisartiklen har som historisk kilde. Du kan for eksempel komme ind på, [...] om alle elever mon har den samme opfattelse af rektor Olsen som Frits Schjøtt.”*⁵ Aargang 0 er som sagt rettet mod både grund- og gymnasieskoleelever, og der er derfor også forskel på spørgsmålenes sværhedsgrad. Det må derfor anbefales, at den enkelte lærer før et undervisningsforløb vurderer, hvorvidt klassen skal svare på alle spørgsmål eller kun arbejde med et udvalg af spørgsmålene.

⁴<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Karen/Hjemmets-orkonomi—og-faderens-karriere>

⁵<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Karen/Rektor-Johannes-Emil-Olsen>

Fremgangsmåden er således, at eleverne åbner et livsafsnit og læser introduktionen. Til hvert livsafsnit er der én eller to kilder med tilhørende spørgsmål. Derudover kan der være spørgsmål til en tematekst eller kildekritiske spørgsmål. Alle svar, det vil sige elevens fortolkning af de enkelte livsafsnit, skrives i tekstfeltet, og livsafsnittene vil efterhånden blive til en samlet livshistorie. Når der trykkes “gem og lås” under tekstfeltet gemmes afsnittet og besvarelsen gøres tilgængelig på den enkelte elevs side.

Afrunding og perspektivering (lektion 6-7)

Når klassen er færdig med at gennemgå og skrive om Aargang 0-børnenes livshistorier, er det oplagt, at eleverne sammenligner de forskellige børns livshistorier og ser, hvordan børnenes liv udviklede sig ved at sammenligne forskelle og ligheder. Klassen kan også afrunde undervisningsforløbet med en diskussion, hvor klassen diskuterer emner som blandt andet social arv, samfundsklasser og samfundstendenser eller nationalitet og demokrati med udgangspunkt i de børn, eleverne har arbejdet med.

Livshistorier (lektion 7-8)

Det er ikke nemt at skrive en livshistorie ved kun at besvare spørgsmål samtidig med, at det kan være vanskeligt at indflettet samfundsmæssige rammer og kildekritiske overvejelser naturligt i historien. Det kan derfor være en mulighed, at Aargang 0 bruges tværfagligt for eksempel i et samarbejde mellem fagene historie og dansk. Her kan opgavebesvarelsene bruges som grundige stikord til en gennemskrivning af Aargang 0-børnenes livshistorier, hvor der netop lægges vægt på at skrive en sammenhængende og velformuleret historie.

7.5 Med Mette Marie rundt i Aargang 0

I Aargang 0 mødes man af den socialt udsatte pige Elna, der vokser op i Odenses arbejderkvarter med en mor som erhverver sig ved prostitution. Karen der bliver født som datter af gymnasielærer og senere rektor på Katedralskolen i Viborg. Den sønderjyske snedkersøn Andreas der følger farens fodspor og deltager i første verdenskrig som soldat i den tyske hær. Astrid der bliver født udenfor ægteskab og vokser op hos en plejefamilie i Lillerød. Den teknikinteresserede borgerskabs-søn Peter der i 1925 grundlægger elektronikkoncernen Bang & Olufsen. Mette Marie der er datter af en husmand i Vendsyssel, og Volmer der er aktiv i arbejderbevægelsen, og som 18 årig deltager i arbejderbevægelsens demonstration i København.⁶

I dette afsnit følger vi og skriver om Mette Marie Gundersens historie gennem hendes barn- og ungdom i de første 25 leveår. Mette Marie bliver født den 9.

⁶<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside>

		Fødte Kvindekøn.					
Fødsels- år	Fødsels- dag	Sted	Forældre	Døbt	Sted	År	Åndelig
1900	25	Brovst by	Mette Marie Gundersen Lund	5. Skoledag 1900	Brovst by	1900	
	24	Brovst by	Mette Marie Gundersen Lund	5. Skoledag 1900	Brovst by	1900	
	26	Brovst by	Mette Marie Gundersen Lund	5. Skoledag 1900	Brovst by	1900	

Figur 7.5: Uddrag af kirkebogen for Brovst sogn der omtaler Mette Maries fødsel og familie forhold i år 1900. Kilde: Aargang 0

maj 1900. Hendes far er husmand, og familien lever på et lille husmandssted i Vendsyssel. Husmændene havde et lille opdyrkeligt stykke jord og levede ofte på grænsen til fattigdom. I Aargang 0 følger vi Mette Marie igennem hendes opvækst, og vi undersøger, om Mette Maries tilværelse adskiller sig fra andre husmandsbørns opvækst. I Aargang 0 logger vi på, og prøver at arbejde med spørgsmålene som en elev i læringsmiljøets tiltænkte brugergruppe. Fra forsiden øverste højre hjørne logger vi ind med en gyldig mailadresse og et tilsendt kodeord fra Statens Arkiver.

Mette Maries fødsel og familien

Fra forsiden klikker vi på linket til siden “Mette Marie” og arbejder herfra med med spørgsmålene knyttet an til Mette Marie Gundersens liv i perioden 1900-1925. Til første delopgave undersøger vi Mette Maries fødsel og kigger i kirkebogen for Brovst Sogn, Øster Hanherred 1900. Ud fra oplysningerne i kirkebogen skal vi fortælle en historie om Mette Marie og hendes familie og finde ud af, hvordan indførslen vedrørende Mette Marie skiller sig ud fra de øvrige indførsler i bogen. I kirkebogen for Brovst sogn under fødte kvindekøn, jf. figur 7.5, kan vi se, at Mette Marie kun er indført med data omkring fødselsdato, barnets navn og forældrens navne, og der ingen oplysninger om barnets dåb.

I delopgave nr. 2 forsøger vi at følge Mette Maries videre livsforløb og kigger i folketællingen fra 1901. I opgaven bedes vi beskrive Mette Maries familie ud fra 1901-folketællingen. I folketællingen ser vi, at der i ejendommen, matrikelnummer 19c Brovst by i Brovst, på optællingsdagen var ni personer i husstanden. I folketællingen er der også oplysninger om trossamfund, og vi får således også en forklaring på, hvorfor nogle af rubrikkerne i kirkebogen ikke var udfyldt.

Figur 7.6: Skærbillede af det åbne tekstfelt nederst på siden vedrørende delopgave nr. 2 "Hjemmet" til Mette Marie. Kilde: Aargang 0

I det åbne tekstfelt jf. figur 7.6 kan vi skrive vores fortolkning af Mette Maries levnedsløb med udgangspunkt i 1901-folketællingen. I tekstfeltet skriver vi: *"Mette Maries familie bestod i 1901 af far, mor og otte børn. Familien var en del af det baptistiske trossamfund i Vendsyssel, hvilket også forklarer, hvorfor Mette Marie kun var anført med fødsel i kirkebogen. Familien Gundersen tilflyttede sognet i 1896 og fik i årene mellem 1888 og 1900 fire drenge- og fire pigebørn [...]"*⁷ Vi ved nu, at Mette Marie Gundersen blev født den 9. maj 1900 af husmand Morten Peter Gundersen og hustru Jensine Jensen bosiddende på et lille husmandssted i Brovst by. Morten Peter Gundersen og Jensine Jensen havde foruden Mette Marie en børneflokk på syv, der ligesom forældrene var aktive i det baptistiske trossamfund i Vendsyssel.

Brovst Kirkeby Skole

Mette Marie bliver som 7-årig skrevet op til at gå i skole i Brovst Kirkeby Skole. I delopgave nr. 4, "Skolestart", følger vi igen Mette Marie og kigger i Indskrivningsbog for Brovst Kirkeby Skole og undersøger hvad der sker for Mette Marie den 28. maj 1907. Vi finder ikke den 28. maj 1907 i bogen og ræsonnerer ud fra de oplysninger, der er givet til delopgaven, at dagen højst sandsynligt er da-

⁷<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Hjemmet>

toen for Mette Maries indskrivning i den yngste klasse i Brovst Kirkeby Skole i 1907. I indskrivningsbogen er der også oplysninger om hvornår børnene er blevet vaccineret. Til delspørgsmålet skriver vi i det åbne tekstfelt: *“Mette Marie blev vaccineret imod kopper den 16. juni 1905. Børnenes vaccinationer blev indført i skolens indskrivningsbog til senere information for skolelægen som foretog vaccinationerne.”*⁸ I delopgaven skal vi også beskrive skolen og fortælle, hvordan en skoleuge ser ud for en pige i den yngste klasse. Vi kigger i Embedsbog for Brovst Kirkeby Skole 1901-1931 og skriver til Mette Maries levnedsløb: *“I Brovst Kirkeby Skole var der kun en lærer. Skolens lærer underviste skolens elever i alle fag. I sommerhalvåret havde de yngste elever 4- 4,5 undervisningstimer dagligt fra mandag til og med lørdag. De yngste klasser blev undervist i religion, dansk, skrivning, regning, historie, geografi, sang og gymnastik. I for eksempel religion skulle de yngste elever hvert år læse 6-10 salmer og læse bibelhistorier, hvor elever over to år skulle læse i det gamle- og det nye testamente. Derudover skulle eleverne lære fadervor, og hvis de opførte sig ordentligt, kunne de få lov til, at blive undervist i de 10 bud.”*⁹ Mette Marie begynder som 10-årig i skolens ældste klasse. I delopgaven “I den ældste klasse” skal vi beskrive fagene og indholdet i de fag, som Mette Marie blev undervist i, i den ældste klasse. I Embedsbogen 1901-1931 ser vi blandt andet, at den ældste klasse også blev undervist i religion, dansk, skrivning, regning, historie, geografi, sang og gymnastik. De ældste børn var typiske ude for at tjene på en gård eller hjælp til hjemme på familiens egen gård. Fordi Mette Marie og hendes klassekammerarter var ude for at arbejde havde de kun to ugentlige skoledage i sommerhalvåret.¹⁰

En sund og rask pige

I den 25-årige periode vi følger børnene i Aargang 0 er der arkivalier, der knytter an til Mette Marie vedrørende fødsel, familie, boligforhold, skoleårene, sygdom, rettigheder, første verdenskrig i Brovst, ægteskab og familieforøgelse. I 1912 indlægges Mette Marie på Brovst sygehus efter længere tids sygdom. I delopgave nr. 6, “En sund og rask pige”, kigger vi først i Skoledagbog for Brovst Kirkeby Skole i 1912. I skoledagbogen noterede læreren elevernes fremmøde og fravær i skoleåret. Mette Marie var i skoleåret 1912 meget fraværende på grund af sygdom. Den 5. juli 1912 kan vi i patientjournalen fra Gl. Brovst Sygehus se, at Mette Marie bliver indlagt med let feber og smerter i maven. Vi har kigget i skoledagbogen for Brovst Kirkeby Skole og Mette Maries sygejournal fra Brovst Sygehus i sommeren 1912, og skriver i det åbne tekstfelt: *“Mette Marie er som 11-årig syg, og hun er derfor meget fraværende fra skolen. Mette Marie bliver den 5. juli 1912 indlagt på Gl. Brovst Sygehus efter at have været dårlig længe. Mette Marie har let feber og smerter i højre side af maven. Det viser sig, at Mette Marie har blindtarmsbetændelse og bliver opereret [...]”*¹¹

⁸<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Skolestart>

⁹<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/I-den-aeldste-klasse>

¹⁰<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/I-den-aeldste-klasse>

¹¹<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/En-sund-og-rask-pige>

Stemmeret og Første Verdenskrig

Mette Marie optræder først i de offentlige arkiver igen fra 1923. I de mellem-liggende år får danske kvinder stemmeret til rigsdagsvalgene ved grundlovsændringen den 5. juni 1915, og Første Verdenskrig raser ude i verdenen. I temaet vedrørende Mette Marie i “Aargang 0” får vi spørgsmål, der vedrører kvindernes valgret og Første Verdenskrig i Brovst. I gennemgangen af temaet “Mette Marie Gundersen” følger vi kun Mette Marie i de offentlige arkiver og de spørgsmål, der i temaet knytter an til perioden uden at omhandle Mette Marie, er fravalgt i denne gennemgang af læringsmiljøet.

Husmænd var da fattige?

Mette Maries familie tilhører husmandsstanden, som ofte kun har jord til at brødføde familien selv. I delopgaven “Husmænd var da fattige” skal vi undersøge, om påstanden også passer på Mette Maries familie. I Skøde- og panteprotokollen for Øster Hanherred ser vi, at Mette Maries far i marts 1915 køber en ejendom til en vurderet købssum af 9800 kr., hvor der “[...] med Bygninger og Appertinentier og mur- og sømfast Tilbehør herunder Kakkelovne, Komfur og Grubekedel i Overdragelsen medfølger al udvendig Besætning og inventarium [...]”.¹² I januar 1916 køber Mette Maries far Morten Peter Gundersen endnu en ejendom, som han to år efter sælger med en dengang stor fortjeneste. I delopgaven bliver vi spurgt om Mette Maries far kan kaldes en fattig landarbejder, hvor vi til Mette Maries levnedsløb ræsonerer, at Morten Peter Gundersen og hans familie ikke passer på påstanden om, at alle husmænd var fattige.

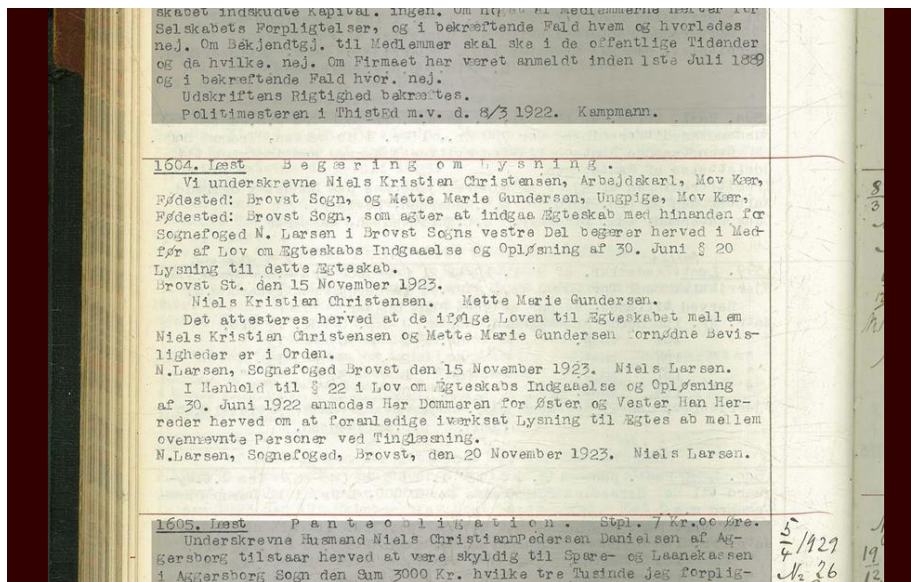
Ægteskab og familieførøgelse

Mette Marie bliver gift som 23-årige. I delopgaven “Mette Marie bliver gift” kigger vi i Skøde- og panteprotokollen for Øster Hanherred. I protokollen ser vi, at Niels Kristian Christensen og Mette Marie Gundersen, begge af Brovst sogn, ønsker at indgå ægteskab med hinanden jf. figur 7.7. Ud fra skøde- og panteprotokollen skal vi beskrive Mette Maries kommende mand og tegne et billede af, hvad Mette Marie har lavet siden hun gik ud af skolen, og hvor hun har opholdt sig. I vores fortolkning af Mette Maries liv skriver vi: *Niels Kristian Christensen er arbejdskarl på en af gårdene i Mov Kær i Brovst sogn. Siden Mette Marie gik ud af skolen efter sin konfirmation, har hun været ude for at tjene og er nu ung pige i huset på samme gård hvor, også Niels Kristian arbejder.*¹³

I fødselsprotokollen for distriksjordemoderen i Brovst og Øland, ser vi at Mette Marie og Niels Kristian Christensen venter deres første barn i 1928. Den 17.

¹²<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Husmaend-var-da-fattige>

¹³<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Mette-Marie-bliver-gift>

Figur 7.7: Uddrag af skøde- og panteprotokollen for Øster Hanherred vedrørende indgåelse af ægteskab mellem Mette Marie Gundersen og Niels Kristian Christensen i 1923. Kilde: Aargang 0

marts i 1928 føder Mette Marie en velskabt dreng.¹⁴ I delopgaven vedrørende Mette Maries graviditet bliver vi spurgt om det i slutningen af 1920'erne var almindeligt, at et flertal af kvinderne fik deres første barn i 30-årsalderen. Ved at sammenligne de øvrige fødendes alder og antal af fødsler i samme periode som Mette Marie føder sit første barn, ser vi at kvinderne i slutningen af 1920'erne var 33 år og havde i gennemsnit født fire børn.

7.6 Temasider og kildetype beskrivelser

Udover muligheden for at følge ét barn er der til Aargang 0 lavet temasider og kildetypebeskrivelser. På temasiderne introduceres eleverne for forskellige vigtige begivenheder i første halvdel af det 20. århundrede. I e-læringsmiljøet er der blandt andet temaer om børns vilkår i de første tre årtier af år 1900, demokratiforandringer, Første Verdenskrig, industrialisering, køn og seksualitet og Sønderjylland mellem dansk og tysk. Temasiderne skal endvidere sammen med børnenes livshistorier sætte det enkelte Aargang 0-barn ind i en samfundsmæssig sammenhæng. I den mere generelle samfundsmæssige sammenhæng kan eleverne diskutere, hvad det er, der sker omkring børnene, og hvordan influerer det forskelligt på deres tilværelse.¹⁵

¹⁴<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Familieforoegelse>

¹⁵<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Om-kilder>

I kildetypebeskrivelserne “Om kilder” kan både lærere og elever læse om baggrunden for de forskellige kildetyper, der er medtaget i e-læringsmiljøet Aargang 0, og hvad kilderne indholder, hvad de kan bruges til, og hvor man finder dem. På siden “Om kilder” beskrives kildetyper knyttet an til befolkningen, retsvæsnets, socialvæsnets, sundhedsvæsnets, uddannelse og industri. For eksempel beskrives kildetyperne dombøger, skøde- og panteprotokoller og protokol over løst sagte kvinder under “Retvæsnets”.¹⁶

¹⁶<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Om-kilder>

Kapitel 8

Brugertest af “Aargang 0”

Med henblik på at skabe et e-læringstilbud, der imødekommer både underviseres behov og forventninger og samtidig appellerer til eleverne, inddrager Statens Arkiver lærere og elever i udviklingsprocessen af Aargang 0. I april og maj måned har Statens Arkiver i samarbejde med projektets samarbejdspartnere Brønshøj Skole, Friskolen i Viborg og Viborg Katedralskole, afholdt brugertest af betaversionen af Aargang 0. Forud for brugertestene er der løbende i udviklingsprocessen blevet afholdt andre tests af e-læringstilbuddet med hensyn til for eksempel indhold og navigation. I uge 17 2012 overværede jeg en brugertest med en 8. klasse fra Friskolen i Viborg.

8.1 Brugertest med Friskolen i Viborg

I december 2011 afholdt projektgruppen bag Aargang 0 den første brugertest af e-læringstilbuddet med elever fra Friskolen i Viborg. Brugertesten var tilrettelagt således, at tre elever fra friskolen skulle arbejde med børnene Elna og Mette Marie i Aargang 0. Testen var i parpirform og havde fokus på læringstilbuddets indhold og navigation, da e-læringstilbuddet endnu ikke var digitalt tilgængeligt i sidste kvartal af 2011. Eleverne blev stillet en konkret opgave, der havde til formål at afdække, om læringstilbuddets menupunkter, navigation og forside er forståelige, samt om læringskonteksterne har en pædagogisk form, der gør det muligt for eleverne at besvare et konkret spørgsmål. Friskolens elever var begejstrede over de indscannede originale kilder og arbejdede engageret med spørgsmålene. Testgruppen påpegede samtidigt, at de syntes, at det var en god ide, at man ikke får valgmuligheden for at vælge en læsevenlig udgave af original kilden samtidig med at den originale kilde vise. Med hensyn til e-læringsmiljøets tekstmængde og sværhedsgrad var det testgruppens vurdering, at både tekstmængde og sværhedsgrad var passende. Projektgruppen var i midlertid i tvivl om repræsentativiteten blandt andre grundskoleelever i kraft af de udmeldinger vedrørende tekstmængde og sværhedsgrad, der tidligere i udviklingsprocessen

Figur 8.1: Skærmbillede af situationen i Aargang 0 hvor der vises to kilder under hinanden på sammen side. Kilde: Aargang 0

er blevet udmeldt af lærerne der deltager i udviklingsprocessen af Aargang 0.¹

I uge 17 afholdte projektgruppen anden brugertest med Friskolen i Viborg og testede e-læringsmiljøet i en repræsentativ undervisningssammenhæng med en 8. klasse. Forud for testen var alle elever blevet oprettet som brugere i læringsmiljøet, og de kunne efter en kort introduktion gå i gang med løsning af spørgsmålene. Klassen blev samtidig delt op i tre grupper, således at hver gruppe skulle arbejde med ét barn hver. Grupperne blev dernæst opdelt i grupper af to til tre elever i hver gruppe, der havde til opgave at besvare udvalgte spørgsmål, således at vi fik besvaret så mange spørgsmålstyper som muligt til hvert barn.

Klassen arbejdede generelt meget engageret med spørgsmålene og besvarede i højere grad end eleverne fra Brønshøj Skole² spørgsmålene som tiltænkt. Enkelte steder i læringsmiljøet er der spørgsmål til to forskellige kilder jf. figur 8.1. I øverste højre hjørne af sidevisningen af den indscannede kilde kan man besvare spørgsmålene til kilden der vises i det åbent tekstfelt der er over kilden. For at besvare begge spørgsmål skal man lukke funktionen “luk fuldskærm”, når man skal videre til kilde nr. 2, og flere elever fandt det ikke indlysende, at man skulle tilbage for at besvare spørgsmålet til kilde nr. 2.

Flere af eleverne gik direkte til den læsevenlige udgave af kilderne, ofte med den begrundelse at de originale kilder er besværlige at læse, og at det gider de ikke bruge tid på, mens enkelte elever kastede sig ud i udfordringerne med at læse de originale kilder. Endvidere havde flere af eleverne svært ved at navigere i rækkefølgen af de indscannede kilder, hvilket også kan være en af forklaringerne på, at flere af dem gik direkte videre til den læsevenlige udgave af kilden, hvor kilden kun vises opslagsvis.

I læringsmiljøet har eleverne både mulighed for at gemme en kladde og gemme og godkende et svar. Godkend-funktionen er siden blevet ændret til “Gem og lås”. Funktionen “gem og godkend” blev misforstået, og mange elever var frustrerede over, at de ikke havde mulighed for at ændre i deres besvarelser, hvilket også ses i besvarelserne, hvor enkelte elever i det næstkommende spørgsmål skrev deres

¹Bilag 1. Orientering fra elevtests, Friskolen i Viborg (cd)

²I uge 16 deltog en 9. klasse fra Brønshøj Skole i en brugertest af Aargang 0.

rettelser til det foregående spørgsmål. Forud for brugertesten af Aargang 0 med Friskolen i Viborg var spørgsmålene til Mette Marie blevet ændret til mere åbne spørgsmål, der i højere grad inviterer til en fortælling. Ændringen af spørgsmålene i Mette Marie kunne ses i elevbesvarelserne, hvor flere af eleverne skrev mere fortællende, som det var tiltænkt.

Både lærere og elever var positivt stemt for læringsmiljøet. Reaktionen på brugertesten var godt og indbydende layout, gode funktioner og en ny og spændende måde at lære historie på.

Kapitel 9

Diskussion af læringspotentialiet i Aargang 0

I kapitlet skal specialets problemstilling behandles med hensyn til at diskutere læringspotentialiet i Statens Arkivers e-læringstilbud Aargang 0. I diskussionen af læringspotentialiet holdes Aargang 0 op mod de nationalt fastsatte faglige mål, Fælles Mål 2009, for historieundervisning i folkeskolen, til vurdering af, hvorledes læringstilbuddet understøtter Fælles Mål 2009, og hvordan det didaktiske design i Aargang 0 kan effektuere det intenderede læringspotentialie, samtidigt med at Aargang 0 diskuteres overfor referencerammen for nøglekompetencer for livslang læring for at vurdere, hvorvidt Aargang 0 kan være en ressource for almen kompetenceudvikling for børn og unge, der deltager i arkivets formelle undervisningsaktiviteter. Hensigten er dermed at uddrage essentielle pointer, der kan være med til at besvare specialets problemformulering.

9.1 Aargang 0 og Fælles Mål

I statens Arkivers ansøgning til e-museum hedder det, at e-læringstilbuddet Aargang 0 understøtter de nationalt fastsatte faglige mål.¹ I medfør af udsagnet herom diskuteres det i kapitlet, hvor vidt Aargang 0 også understøtter de faglige mål i praksis. I *Fælles Mål 2009 – Historie* (2009) fremgår det blandt andet, at det indhold, der undervises i i historie, skal være vedkommende, meningsfyldt og perspektiverende samt omhandle menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne², og det behandles indledningsvist, hvordan indholdet i Aargang 0 også er vedkommende, meningsfuldt og perspektiverende, og omhandler mennesket i samfundet.

¹Schultz et al. 2010:4

²Undervisningsministeriet 2009:22

Børn og unge i det 20. århundredes første årtier er centrale emner i Aargang 0, og understøtter kriteriet om et indhold, der belyser menneskers liv og livsvilkår, samtidigt med, at det også er tydeligt, at mennesker er historieskabte såvel som historieskabende. I Aargang 0 ses det eksempelvis at ved at nogle af børnene gennem deres handlinger på forskellig vis har haft indflydelse på historiens gang og været en del af et forløb der er central i Danmarks historie.

I den intenderede læringssituation skal indholdet i Aargang 0 være vedkommende, meningsfuldt og perspektiverende ved at omhandle børn og unge i samfundet, der trods forskelligheder vil have berøringsflader med målgruppens egne erfaringer. Hvorvidt der tages afsæt i ét barn, flere børn eller et af temaerne i Aargang 0, er der mulighed for, at der gennem indholdet sker en identifikation med virkelige mennesker, hændelser og miljøer. Som eksempel er indholdet i Aargang 0 vedkommende og perspektiverende i forhold til børns vilkår, der kan sættes i relation til elevernes egen virkelighedsopfattelse og livsforståelse som barn i samfundet. Emnet kan perspektiveres på mange måder, blandt andet i forhold til familieforhold og barndomshjem, skolegang og arbejde. Emnet har vide perspektiver med mulighed for, at eleverne tilegner sig en bred og nuanceret faglig viden om emnet således, at de kan relatere væsentlige dele af indholdet til deres egne erfaringer og forestillinger med hensyn til ligheder og forskelle.

Aargang 0 er derudover vedkommende, meningsfuldt og perspektiverende i sig selv, fordi eleverne involveres i deres egen læring ved at gå på jagt efter mulige forklaringer på Aargang 0-børnenes livsforløb, som de skal bruge, hvis de skal stykke børnenes livsforløb sammen. Ved at lade eleverne lave deres egne fortolkninger af børnenes liv, inviteres eleverne til at deltage i læring på en ny inkluderende måde, der tager dem alvorligt og respekterer dem for deres personlige bidrag til formidlingen. I denne type formidlings- og undervisningsaktiviteter kan eleverne inddrages på forskellig vis. Men hvis de ikke har oplevelsen af at indgå i en meningsfuld relation til indholdet, eller hvis de ikke kan finde indgangen til indholdet, finder der ikke megen læring sted. I en af opgavebesvarelsenerne til Mette Marie kommer den manglende relation mellem elev og indhold til udtryk ved, at eleven til opgaven skriver: *“jeg forstår ikke hvorfor der findes en gammel version af skama (det der nedenunder), man kan bare give den direkte udgave”*.³ I Aargang 0 findes der også en læsevenlig version af den originale kilde, der er tilgængeligt gennem et link fra siden, hvor kopien af den originale kilde vises, som det også fremgår af figur 9.1. Det er tydeligt, at der mangler en relation mellem elev og indholdet i Aargang 0, og at eleven ikke ser et formål med at læse det originale kildemateriale, når en læsevenlig version af kilden alligevel er tilgængelig.

I forbindelse med brugertesten af Aargang 0 med Friskolen i Viborg observerede jeg også, at flere elever, i arbejdet med opgaverne gik direkte til den læsevenlige version af kilden den begrundelse, at det er besværligt og spild af tid at læse den originale kilde. I Aargang 0 er det vanskeligt at se, hvordan elevernes indstilling hertil kan omvendes. I forbindelse med udviklingen af læringstilbud-

³Bilag 3(1.2). Opgavebesvarelsener, Brønshøj Skole, 3 (cd)

Figur 9.1: Den indscannede originalkilde i Aargang 0, hvor det i øverste venstre hjørne er muligt at tilgå en læsevenlig version af den samme kilde. Kilde: Aargang 0

det er det også blevet diskuteret, om den læsevenlige version af original kilden først skal være tilgængelig når, eleven har arbejdet med originalkilden. Det er imidlertid svært at lave en sådan funktion, der virker optimalt. Bevæggrunden for at medtage de læsevenlige versioner af originalkilderne i Aargang 0 er et didaktisk hensyn, man har valgt for herigennem også at imødekomme en så bred målgruppe som muligt med e-læringstilbuddet.

Trinmålene

I ansøgningen til e-museum fremgår det, at Aargang 0 understøtter trinmålene for historie efter 9. klassetrin, og det skal her diskuteres, hvorledes trinmålene kommer til udtryk i e-læringstilbuddet. Aargang 0 behandler vigtige begivenheder og sociale forhold i de første årtier af det 20. århundrede, en periode præget af blandt andet parlamentarismens indførelse, børneloven i 1905, kvinders valgret, første verdenskrig og genforeningen mellem Danmark og Sønderjylland og gør det muligt for eleverne at gå på opdagelse i et autentisk kildemateriale. Dertil vurderes det, at Aargang 0 kan supplere undervisningen i århundredets historie i medfør til de stillede trinmål og lede frem mod, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder inden for områderne med hensyn til at:

“Udviklings- og sammenhængsforståelse”

- give eksempler på, at en periodes fremherskende værdier og holdninger kan forklare afgørende begivenheder og samfundsforandringer,
- kende forskellige demokratiformer og tage stilling til, hvilke rettigheder og pligter de giver den enkelte, og
- kunne beskrive forskellige tidsaldres former for magtanvendelse og diskutere begrundelser og konsekvenser.

og under “Kronologisk overblik” at:

- kunne sammelige egne livsbetingelser med foregående slægtsleds og diskutere, hvilke forhold der er ens, hvilke der er forskellige og baggrunden herfor.

og under “Fortolkning og formidling” at:

- søge oplysninger i forskellige medier og kunne bearbejde disse oplysninger og vurdere deres kildeværdi.

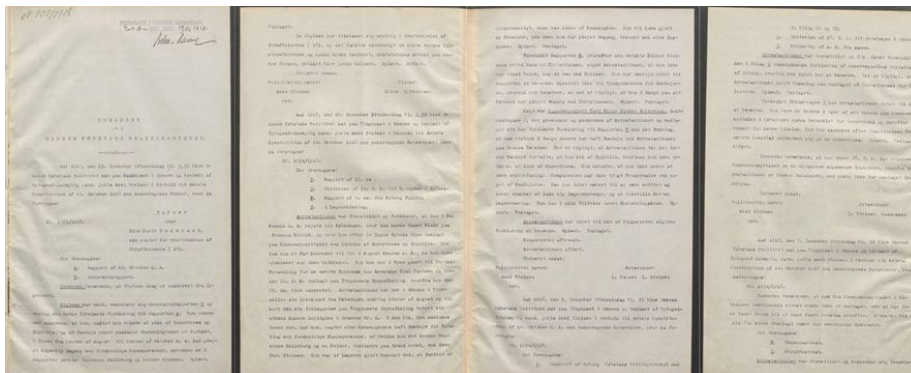
I medfør af området “Udviklings- og sammenhængsforståelse” er det for eksempel i Aargang 0 muligt at arbejde med parlamentarismen og den løbende udvidelse af valgrettet. I opgaverne til Mette Marie er der blandt andet spørgsmål til grundloven af 1915 efter ændringen af valgret også til kvinder og samtidens holdning til den kvindelig valgret. Til en af opgaverne hedder det blandt andet: *"Kig i Kilde 1: Danmarks Riges Grundlov § 29 - 39 1915 [og] Beskriv indholdet af grundloven, er der noget som i dag ville være banebrydende og emne for stor debat?"* og til spørgsmål to *"Kig i Kilde 2: Rigsdagstidende 1911 [og] Beskriv hvorfor Ellinger er imod ændringerne i forhold til kvinders stemmeret, og hvorfor Berntsen er for"*⁴, hvor der fra kildematerialet vil være mulighed for, at eleverne kan fortolke de rettigheder og pligter, som parlamentarismen gav samtiden og særligt i forhold til de autentiske børn i læringstilbuddet. Det er ikke kun i forhold til Mette Marie, at det er muligt at se, hvad parlamentarismen førte med sig, men det er i forhold til alle børnene da de voksede op i en samtid, hvor dette var gældende. Aargang 0 behandler altså samtidens demokratiform og giver eleverne et kendskab til parlamentarismen og viser, på hvilke områder formen havde indvirkning på den enkeltes hverdag og livsforløb.

Derudover er det i Aargang 0 muligt for eleverne at sammenligne sine egne livsbetingelser med tidligere menneskers liv, og ved at sætte de syv autentiske børn i Aargang 0 ind i en historisk kontekst får eleverne netop mulighed for dels at indleve sig i børnenes livsløb og dels at diskutere de samfundsmæssigt, politiske, sociale og økonomiske aspekter af historien. Således er området helt centralt i Aargang 0.

Fortolkning og formidling

Fortolkning af det autentiske kildemateriale er helt centralt i Aargang 0, og det er også med afsæt i kilderne, at e-læringstilbuddets syv børns forskellige liv og livsvilkår skal fortælles. Mennesker er historieskabte såvel som historieskabende, og fortællingerne om andre menneskers liv, levevilkår og værdier er meningsskabende. Lysten til at fortælle handler, i medfør til Pietras & Poulsen i *Historiedidaktik* (2011), om et ønske om at skabe sammenhænge mellem fortid, nutid og fremtid for at imødekomme, at nutiden ikke bliver uforståelig og

⁴<http://aargang0.e1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Mette-Marie-faar-stemmeret>

Figur 9.2: Uddrag af “Dokumenter til ekstraretsprotokollen” fra Odense Byfoged vedrørende forhøret af Elna den 26. november 1918 i forbindelse med en anmeldelse samme år. Kilde: Aargang 0

meningsløs. Fortællingen gør ikke alene rede for, hvad der engang skete, men forklarer også hvordan og hvorfor noget skete.⁵

Fortolkning er betinget af elevernes forudsætning for at forstå den information, der gives i kilden med hensyn til at læse skriften, forstå ordene og forstå de forhold og begivenheder, som teksten refererer til. I fortolkningen af den historiske kilde er det således vigtigt, at man forstår, hvad der meddeles i teksten, og derved forstår, hvem den intenderede modtager til kilden er.⁶ I én af opgavebesvarelserne til Elna vedrørende forhøret af Elna i 1918 i forbindelse med en forbrydelse, kommer det til udtryk, at et manglende kendskab til periodens sprog, skrift og referencer til virkeligheden giver eleverne fortolkningsproblemer. I “Politiforhør 1918” hedder det, at Elna har overtrådt straffelovens §181 om udbredelse af kønssygdomme og søges straffet herfor jf. figur 9.2, mens Elnas forbrydelse i opgavebesvarelsen tolkes som noget, der har at gøre med en ildspåsættelse.⁷ Det er hertil tænkeligt, at eleverne har haft vanskeligheder med at læse sig ind i det skrevne sprog, og at de på den baggrund udleder af teksten at Elna fremstilles i retten på grund af ildspåsættelse.

Til området “Fortolkning og formidling” i *Fælles Mål* (2009) hedder det blandt andet, at undervisningen skal lede frem mod, at elevernes forudsætninger for at bruge og bedømme forskellige informationskilder udvikles. Grundet indholdet i Aargang 0 er der et reelt potentiale for at udvikle forudsætningerne for at arbejde med et kildemateriale. I undervisningsmaterialet er der udover spørgsmålene til originalkilderne, er der også mere generelle og problemorienterede spørgsmål til temaerne i Aargang 0, som sætter børnene ind i en større sammenhæng, lige såvel som der også er opgaver knyttet til en beskrivelse af kildetyperne, hvor eleverne vil have mulighed for at arbejde kildekritisk med materialet jf. de blå

⁵Pietras & Poulsen 2011:125-126

⁶Kristensen 2007:102-107

⁷Bilag 2. Opgavebesvarelser, Friskolen i Viborg, 12 (cd)

The screenshot shows a digital learning environment. On the left is a dark navigation menu with white text listing various life events for 'Mette Marie', such as 'fødsel', 'Hjemmet', 'Familiens husmandssted', 'Skolestart', 'I den eldste klasse', 'En sund og rask pige', 'Mette Marie får stemmeret', and 'Første verdenskrig i'. The main content area has a light background and contains several sections of text. The top section, 'Hjemmet', is in black text and asks about the 1901 census. Below it, a red section asks to describe the family. A blue section asks about the reasons for family migration. To the right, there is a preview of a historical document titled 'Folketælling 1901' with a 'Print' button. Below the preview are three links: 'Børnedødelighed' (red), 'Børn - økonomi og aldersforsørgelse' (red), and 'Folketællinger' (blue).

Figur 9.3: Spørgsmålene i Aargang 0 har forskellige sværhedsgrader og funktioner. Sværhedsgraden er angivet med en farvekode med sorte, røde og blå spørgsmål. De sorte spørgsmål er de nemmeste og er knyttet direkte an til kilden. Med spørgsmålene uddrages det væsentlige indhold af kilden, og spørgsmålene beskriver til sammen det valgte barns historie. De røde spørgsmål er knyttet til et tema, og er problemorienterede spørgsmål der sætter barnet ind i en større sammenhæng. Og de blå spørgsmål knytter an til en beskrivelse af kildetypen, og eleven får mulighed for at øve kildekritik på den anvendte konkrete kilde. Kilde: Aargang 0

spørgsmål i figur 9.3. Spørgsmålene er niveaudelte og sværhedsgraden er angivet med en farvekode, hvor de sorte spørgsmål er nemme, de røde sværere og de blå sværest. I Aargang 0 går spørgsmålene, knyttet til beskrivelsen af kildetypen, hovedsagligt på fortolkning med hensyn til at afklare opgavens problemstilling, og de analyserende spørgsmål vedrørende kilden er givet i afsnittet "Om kilder".

I opgavebesvarelserne fra brugertestene af e-læringstilbuddet i foråret er det påfaldende, at ingen af de deltagende elever i brugertesten har besvaret de kildekritiske spørgsmål.⁸ Hvorvidt de manglende besvarelser er et udtryk for, at sværhedsgraden er for høj og grunden til, at eleverne ikke har besvaret dem er uvist, eller om det skyldtes at eleverne ikke kunne nå at besvare spørgsmålene inden for den afsatte tid de havde til rådighed. Jeg vurderer imidlertid, at sværhedsgraden ikke står mål med det faktiske faglige niveau blandt eleverne i de to klasser, som brugertesten er foretaget i, da ingen af eleverne netop har besvaret spørgsmålene til trods for forskelligheden i niveauet for besvarelserne. Statens Arkiver påpeger også i medfør af Aargang 0, at det forestilles, at de sværeste spørgsmål er målrettet gymnasieskolen, hvor sværhedsgraden i opgaverne i højere grad må tilpasses den enkelte klasse eller elev i folkeskolen.

Derudover skal undervisningen gøre det muligt for eleverne at bearbejde kilde-materialet og skrive sammenhængende tekster, der kan skrives sammen i kortere livshistorier for hvert barn. I opgavebesvarelserne fra brugertestene af Aargang 0 fremgår det imidlertid, at et flertal af eleverne typisk besvarer spørgsmålene med afskrift af kilden eller i punktform og undlader at skrive svarene sammen.

⁸Bilag 2. Opgavebesvarelser, Friskolen i Viborg (cd)

Kun enkelte elever skriver en sammenhængende tekst, som det er intenderet af projektgruppen bag Aargang 0. Til opgaven “Mette Marie, Første verdenskrig i Brovst” skriver en elev for eksempel: *“Søren P. Christensen ejede tre heste, desværre var han i den uheldige situation, at han kun fik foder rationer til to heste. Det skyldtes, at da han fik den tredje hest led han af lungebetændelse, så det var hans nabo, der var ansvarlig for at registrere hesten, men han registrerede kun to heste.”*⁹ Hvorfor kun få elever skriver de intenderede sammenhængende tekster, kan skyldes spørgsmålene. I beta-versionen af Aargang 0, der blev testet i april 2012, har projektgruppen bag e-læringstilbuddet formuleret nogle mere åbne spørgsmål til Mette Marie for netop at inspirere eleverne til at skrive mere sammenhængende tekster. Når opgavebesvarelsener vedrørende børnene Elna, Peter og Mette Marie i Aargang 0 sammenlignes, er tendensen også, at det er de elever, der har arbejdet med opgaverne knyttet til Mette Marie der har besvaret spørgsmålene som intenderet af projektgruppen jf. opgavebesvarelser fra brugertesten af Aargang 0 med både Brønshøj Skole og Friskolen i Viborg.

9.2 Det didaktiske design i Aargang 0

I afsnit 5.3 fremgår det, at didaktik i specialet handler om undervisningsmæssige overvejelser. Nogle af de webbaserede læringstilbud, der er udviklet til børn og unge, som deltager i en formel læringskontekst, har en tendens til at lukke sig om sig selv og begrænse mulighederne for en åben dialog mellem læringsaktivitetens deltagere.¹⁰ I den optik skal betingelserne være tilstede for, at det intenderede læringspotentiale i Aargang 0 kan realiseres. Dertil skal nogle af betingelserne for, at Aargang 0 kan føre til læring, diskuteres i forhold til de metoder, der er anvendt som rammesætning for læringspotentialet i Aargang 0. I afsnittet skal henholdsvis dialog og brugerinvolvering fremhæves som metoder til at realisere læringspotentialet i Aargang 0.

Dialog mellem aktørerne

Dialogbaseret undervisning er meningsskabende og motiverende for elevernes deltagelse.¹¹ Ud fra Bakhtins dialogbegreb er Aargang 0 i udgangspunktet dialogisk i den forstand, at eleverne i Aargang 0 har mulighed for selv at komme til orde og aktivt deltage i at skabe en mening. I Aargang 0 opstår dialogen gennem de spørgsmål, som Statens Arkiver stiller i opgaverne knyttet til de autentiske børn i læringstilbuddet, og meningen skabes dernæst i elevernes fortolkninger af de oplysninger, der fremgår af kildematerialet. Dialog er altså vigtig for motivationen til at deltage. I forbindelse med brugertesten af Aargang 0 i foråret kom det blandt andet til udtryk, at muligheden for selv at komme til orde er

⁹Bilag 2. Opgavebesvarelser, Friskolen i Viborg, 5 (cd)

¹⁰Levinsen & Ørngreen 2011:75

¹¹Dysthe 2011:24

det, der gør, at Aargang 0 er motiverende at deltage i.¹² Holdt op mod Nina Simons fem stadier af deltagelse jf. figur 6.2 kan Aargang 0 som udgangspunkt betegnes som en stadieto-deltagelse, hvor eleverne interagerer via indholdet. I Aargang 0 er der imidlertid potentiale, for at deltagelsen kan udvikle sig til en stadietire-deltagelse, hvor der deltages gruppevis med kollektive udfordringer.

Brugerinvolvering

I Aargang 0 involveres brugerne eller aktørerne på forskellig vis i forhold til både tilrettelæggelsesprocessen af læringstilbuddet og med hensyn til at deltage i undervisningsaktiviteten. I tilrettelæggelsesprocessen af Aargang 0 er lærere og elever, der har deltaget i tilrettelæggelsesprocessen, blevet inddraget tidligt i processen til forskellige brugertest af Aargang 0 for netop at imødekomme behov og forventninger til læringstilbuddet.¹³ I diskussionen af læringspotentialer i Aargang 0 er der primært fokuseret på involvering af brugeren i undervisningsaktiviteten til at arbejde med autentiske kildematerialer i tolkningen af læringstilbuddets børns livsløb og korte livshistorier. I afsnit 6.3 fremgår det i forhold til at involvere brugere i en aktivitet, at de i situationen vil trives med en stilladsering af deres deltagelse i undervisningsaktiviteten.

Stilladsering kommer til udtryk i form af en afgrænsning af deltagernes rum til selvudfoldelse, hvori der desuden kan være anlagt en personlig indfaldsvinkel på deltagelsen. I Aargang 0 består stilladseringen i egenskaben af at understøtte de fagligt fastsatte nationale mål for undervisningen i historie i folkeskolen og i læringstilbuddets indhold med hensyn til, hvordan det indscannede kildemateriale vises, spørgeteknik og et jeg-til-vi-design.

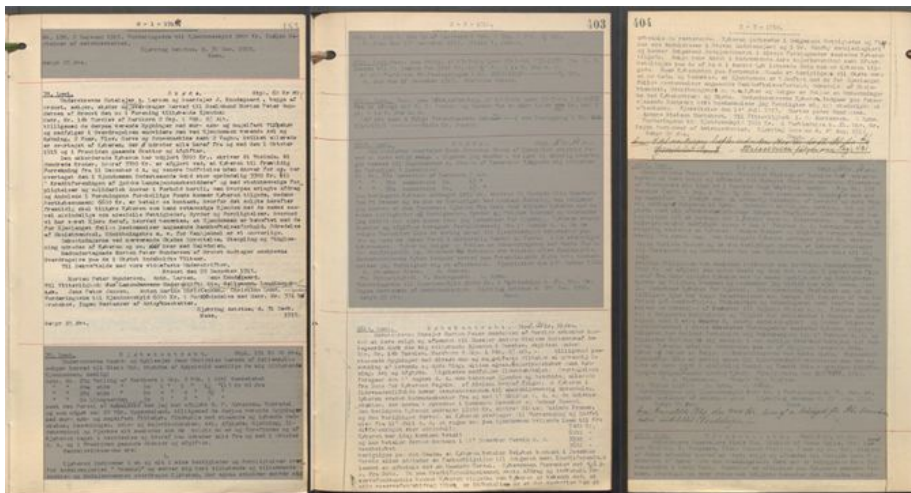
Når man på arkivets læsesal søger at fremfinde oplysninger i en bestemt sag, får man udleveret den fysiske enhed, hvori oplysningerne herom kan fremgå, og man skal altså være bekendt med hvordan man søger oplysninger i det pågældende materiale. I Aargang 0 er denne arbejdsangang udeladt og der vises kun et billede af det eller de opslag i originalkilden, der er relevante for besvarelsen af de spørgsmål, man arbejder med. I skøde- og panteprotollerne i opgaven "Husmænd var da fattige?" knyttet til Mette Marie bliver kilden vist med skraveringer over den del af teksten, der er irrelevant for besvarelsen af opgaven jf. figur 9.4.¹⁴ Kildevisningen og de skraverede tekststykker – lige som de læsevenlige versioner af kilderne jf. figur 9.6 – er med til at stilladsere undervisningsaktiviteten, og eleverne oplever derfor ikke arbejdet med kildematerialet som uoverskueligt og svært.

I Aargang 0 er det overordnede mål jf. afsnit 7.1 at få brugerne til at skrive en sammenhængende fortælling om børnene i læringstilbuddet, og det er derfor vigtigt, at spørgsmålene også lægger op til, at brugerne kan udtrykke deres egen mening. Spørgeteknikken i Aargang 0 er ikke entydigt afstemt i projektgruppen.

¹²Schultz 2012:2

¹³Schultz et al. 2010:8

¹⁴<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Mette-Marie/Husmaend-var-da-fattige>

Figur 9.4: Uddrag fra en skøde- og panteprotokol med skravering af teksten i kilderne der ikke er relevant for besvarelsen af opgaven. Kilde: Aargang 0

Typisk anvender man en åben eller lukket spørgeteknik. Til opgaven vedrørende “Elnas fødsel” hedder det eksempelvis: *“Kig i ‘kirkebogen 1900’ – [og] beskriv Elnas familie og sociale baggrund. Hvem var hendes forældre, hvilket erhverv havde faren, hvem var fadderne?”*¹⁵, hvortil eleverne der har arbejdet med opgaven helt har undladt at svare på spørgsmålet om familiens sociale baggrund og i stedet kun svarer på spørgsmålene om hvem Elnas forældre var og hvilket erhverv faren havde. En af eleverne skriver for eksempel: *“Elna Marie Pedersen. Hendes far var byggeri arbejder, og han hed Hans Peter. Moren Anne Kristine Sørensen vigtet d. 20 feb. og man ved ikke morens pronation.”*¹⁶¹⁷ I besvarelsene kommer det til udtryk, at eleverne har haft svært ved at skrive sig ind i den fortælling, det tilsigtes at eleverne skriver i Aargang 0. Ved en gennemgang af de øvrige besvarelser i testmaterialet fra brugertesten med eleverne fra henholdsvis Brønshøj Skole og Friskolen i Viborg er tendensen i et flertal af besvarelsene den samme, og det er på den baggrund tydeligt, at flere af spørgsmålene i læringstilbuddet skal formuleres mere åbent og i højere grad være stilladsret, så eleverne hjælpes til at skrive deres fortolkninger af forskellige begivenheder i et af børnenes liv i en fortælling af barnets livsløb.

En måde at stilladsere spørgsmålene i opgaverne er at gøre, som det er gjort i opgaverne til Karen jf. figur 9.5. Til “Karens fødsel” hedder det for eksempel: *“Beskriv med udgangspunkt i kirkebogen Karens familiebaggrund. Du kan for*

¹⁵<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Elna/Elnas-foedsel>

¹⁶Bilag 2. Opgavebesvarelser, Friskole i Viborg, 8 (cd)

¹⁷I medfør til det stillede spørgsmål og Kontraministerialbog 1899-1906 for Odense Vor Frue sogn udledes det af besvarelsen, at Elnas forældre var Byggeriarbejder Hans Pedersen og Anna Kritine Sørensen viet den 20. februar 1897, og at det ud fra oplysningerne i kirkebogen ikke er muligt at sige noget om morens profession.

The screenshot shows a digital learning interface for a task titled 'Karen's birth'. On the left, there is a dark sidebar with a yellow paper airplane icon at the top. The sidebar contains the name 'Karen' and several text prompts: 'Karens fødsel', 'Hjemmet 1901', 'Hjemmets økonomi - og faderens karriere', and 'Katedralskolen: hjem og skole'. The main content area is light-colored and contains the title 'Karens fødsel' and several paragraphs of text. The first paragraph says: 'Fra kirkebogen får vi det første indtryk af det miljø, Karen fødes ind i.' The second paragraph says: 'Kig i "Kirkebog 1900" Beskriv med udgangspunkt i kirkebogen Karens familiebaggrund. Du kan for eksempel fortælle, hvem Karens forældre var og hvor de boede henne, og du kan karakterisere Karens sociale og familiemæssige baggrund - eventuelt ved at sammenligne med de andre børn på kirkebogssiden.' The third paragraph says: 'Du kan også komme ind på, hvem der var faddere til Karen: hvad var deres stilling, hvor kom de fra, og var de mon i familie med hende? Sammenlign eventuelt med fadderne til de andre børn på siden.' On the right side of the main content area, there is a photograph of a multi-story brick building with a gabled roof and several windows. A small 'Print' button is visible in the top right corner of the interface.

Figur 9.5: Eksempel på stilladsring og åben spørgeteknik i opgaverne til Karen, der hjælper eleverne til at besvare spørgsmålene som det er intenderet. Kilde: Aargang 0

*eksempel fortælle, hvem Karens forældre var og hvor de boede henne, og du kan karakterisere Karens sociale og familiemæssige baggrund – eventuelt ved at sammenligne med de andre børn på kirkebogssiden. Du kan også komme ind på, hvem der var faddere til Karen: hvad var deres stilling, hvor kom de fra, og var de mon i familie med hende? Sammenlign eventuelt med fadderne til de andre børn på siden.*¹⁸ Modsat de faktisk karakteriserede spørgsmål i opgaverne knyttet til Elna bevirker vejledningen i, hvilke ting det er muligt at komme ind på i fortællingen om Karen, at rummet for fortolkning er udvidet, og deri motiverer og fokuserer ens deltagelse i undervisningsaktiviteten, hvilket er i overensstemmelse med designprincipperne for deltagelse.

Med til at stilladsere undervisningsaktiviteten hører også en social dimension med afsæt i en personlig indfaldsvinkel. I Aargang 0 anlægges der til nogle spørgsmål en personlig indfaldsvinkel. For eksempel hedder det til Peters skolegang og ophold på Nærum Kostskole: *“Hvis du havde boet på kostskole som ti-årig, ville dit brev så have lignet Peters? [...]*¹⁹ I nogle sammenhænge er det nemmere at deltage hvis man kan indgå i en relation til det indhold, der er i centrum for aktiviteten. I Aargang 0 stilladsres undervisningsaktiviteten, og der trækkes i spørgsmålene om Peters skolegang på elevernes egne erfaringer som skoleelever til at få ham eller hende til at fortælle om Peters ophold på kostskolen.

9.3 Aargang 0 og livslang læring

Med udgangspunkt i hypotesen, at e-læringstilbuddet Aargang 0 er en ressource for almen kompetenceudvikling, skal Aargang 0 diskuteres overfor de europæiske nøglekompetencer for livslang læring. I *Historia på riktigt!* (2004) fremhæves syv grunde til at anlægge et pædagogisk afsæt for arkivets formidlings- og undervisningsaktiviteter jf. afsnit 5.4 som tilnærmelsesvist kan sidestilles med flere af nøglekompetencerne for livslang læring. Gennem de pædagogiske ak-

¹⁸<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Karen/Karens-foedsel>

¹⁹<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Peter/Skolen>

tiviteter med arkivets samlinger er der for eksempel mulighed for identifikation med virkelige mennesker, hændelser og miljøer, der kan igangsætte tanker og refleksioner, styrke identitet og fremme forståelsen for andre mennesker.²⁰ Til referencerammen for nøglekompetencer for livslang læring er der udvalgt otte kompetenceområder, der vurderes vigtige at have i et vidensbaseret samfund jf. afsnit 2.1, hvor kompetencerne: kommunikativ kompetence, digital kompetence, læringskompetence og sociale- og medborgerskabskompetencer skal fremhæves i medfør til Aargang 0.

Kommunikativ kompetence

Hvis rammen for nøglekompetencer for livslang læring lægges ned over Statens Arkivers Aargang 0, er der belæg for, at der i Aargang 0 er mulighed for at udvikle kommunikative kompetencer. Kommunikative kompetencer handler i en europæisk referenceramme om et generelt sprogligt kendskab, der sætter borgeren i stand til, at interagere i forskellige kommunikative fællesskaber, iagttage kommunikation og tilpasse sig den situation kommunikationen indgår i.²¹ I Aargang 0 er der mulighed for, at eleverne kan udvikle deres sproglige kendskab med hensyn til at læse skrift og forstå sprogbrugen og virkelighedsreferencer, der samtidig sætter dem i stand til at tilegne sig vigtig information og viden, som i Aargang 0 beskriver vigtige begivenheder og sociale forhold i det 20. århundredes første årtier. En stor andel af kildematerialet i Aargang 0 er oversat til læsevenlige versioner af arkivalierne, og et flertal af læringstilbuddets fremtidige brugere må formodes at bruge versioner til fortolkningen af tilbuddets børns livshistorier. I en kildekritisk optik må de læsevenlige versioner jf. figur 9.6 anses for at være en svaghed i og med, at der kan være belæg for, at kildematerialet mister sin autenticitet i oversættelsen, og brugerne derved ikke får de samme forudsætninger for at tolke kilden, som hvis de tolker ud fra original kilden. I Aargang 0 vægtes den sammenhængende fortælling af børnenes livshistorier højere end kildekritiske overvejelser, og det anses derfor ikke som, om der anvendes førstehånds- eller andenhåndskilder som grundlag for besvarelserne.

Digital kompetence

Aargang 0 er i sig selv en ressource for digital kompetenceudvikling ved at være et webbaseret undervisningsmateriale, hvori færdighederne med at søge, indsamle og bearbejde oplysninger i en tekst er helt centrale. Hvis færdighederne vurderes overordnet i forhold til at søge og indsamle oplysninger i forskellige arkivdatabaser, er Aargang 0 en begrænset ressource for digital kompetenceudvikling. I ethvert arbejde med kilder i arkiverne gælder det, at man skal være bekendt med de grundlæggende principper for at fremfinde et kildemateriale og kende de forskellige kildetyper, der findes i arkivernes samlinger, og vide,

²⁰Sjögren & Lundstrøm 2004:15

²¹Somme 2009:12

**Fra straffesag nr. 207/1918, Dokumenter til ekstraretsprotokollen, kriminelle sager
Odense Byfogeds Arkiv**

Til Odense Købstads Extraret.

Ved Fyens Stiftsamt Ordre af 10. ds. er jeg beskikket til Aktor mod arrestantinden, Elna Marie Pedersen, der er sat under Tiltale i Henhold til Straffelovens § 181.

Jeg fremlægger Forhørsudskrift paategnet den nævnte Ordre, og de til Forhøret fremlagte Bilage og bemærker, at det ved Arstd. med det øvrige oplyste stemmende Tilstaaelse er godtgjort, at hun har gjort sig skyldig i følgende Forhold. Mens Arstd. i Tiden fra omkring Midten af August Maaned d. A. og indtil omkring Midten af Oktober d. A. boede i sin Afdøde Moders Lejlighed i Gravene, her i Byen, havde hun jævnlig Samleje med forskellige Mandspersoner til dels for Betaling idet hun i dette Tidsrum ernærede sig ved Uugt. Arstd. var i hele dette Tidsrum lidende baade af Syphilis og Gonerrhe i smittefarlig Form, i hvert Fald vidste hun da ikke andet, end at hun var smittefarlig. Hun var vidende om det utilstedelige og strafbare for hende i at have Omgang med Mænd, idet hun af de Læger, der behandlede hende, var gjort bekendt hermed.

Jeg paastaar herefter Arstd. som er født i Odense den 13' September 1900, og som ikke tidligere er tiltalt eller straffet, anset efter Straffelovens § 181 jfr. dens § 37 med en passende Straf, hvorhos jeg paastaar hende tilpligtet at udrede samtlige Sagens Omkostninger derunder Salær til mig som Aktor. Der er ikke nedlagt Erstatningspaastand under Sagen.

Hermed indlades.

Odense den 13. September 1918

Ærbødigst

E Kjørboe Berg

Figur 9.6: Den læsevenlige version af kilden "Anklagerens indlæg 1918" til opgaven vedrørende Elnas forbrydelse, hvortil der kan være belæg for, at kilden mister en del af sin autenticitet i oversættelsen til den mere læsevenlige version. I Aargang 0 har man oversat kildematerialet ved en omskrivning af teksten i en anden skrifttype. I tilrettelsesprocessen af Aargang 0 blev det også diskuteret, hvorvidt man skulle skrive forkortelserne i teksterne ud i de læsevenlige versioner for at hjælpe eleverne. I betaversionen af Aargang 0 er dette imidlertid ikke gjort. Kilde: Aargang 0

1 Arkivskaber eller arkivserie: Arkivskaber: Arkivserie:

2 Periode: -

3 **SØG**

Der blev fundet 3 poster.
Side 1 af 1.

Fra <input type="text"/>	Til <input type="text"/>	Arkivskaber <input type="text"/>	Arkivserie <input type="text"/>
1866	1884	Odense byfoged	Navneregister til protokol over løsagtige kvinder
1882	1916	Odense byfoged	Navneregister til protokol over løsagtige kvinder
1866	1916	Odense byfoged	Protokol over løsagtige kvinder

Figur 9.7: Søgeresultatet i Statens Arkivers arkivdatabase “Daisy” efter at have udfyldt søgefelterne. I søgefeltet “arkivskaber” skrives “Odense Byfoged” og i feltet “arkivserie” “Protokol over løsagtige kvinder” og i feltet “periode” skrive start- og slutår for den periode der undersøges. Til spørgsmålet om “Elnas” mors sociale baggrund og ungdom skal protokollen “Protokol over løsagtige kvinder”, tredje hit nederst på siden, bruges og det er fra næste niveau muligt at bestille protokollen hjem til den læsesal hvor man ønsker at få arkivalierne til gennemsyn. Kilde: http://www.sa.dk/content/dk/daisy/daisy_forside

hvad de indeholder og kan bruges til. Hvis oplysningerne om Elnas mors sociale baggrund og ungdom for eksempel skal findes på almindelig vis i Statens Arkivers samlinger, kan kildematerialet søges frem og bestilles i Statens Arkivers arkivdatabase “Daisy” til udlevering på læsesalen. I arkivdatabase er det vigtigt at vide, hvem der er arkivskaber, og i hvilken arkivserie den pågældende kilde indgår jf. figur 9.7. I medfør af Elna og opgaven “Morens profession” er det altså vigtigt at vide, at det er Odense Byfoged, der er arkivskaber af arkivserien “Protokol for løsagtige kvinder”, når der skal søges svar på Elnas mors sociale baggrund og ungdom.

I Aargang 0 er alt kildemateriale i læringstilbuddet gjort tilgængeligt så kun de sider i arkivserien, der skal bruges til at besvare spørgsmålene, vises. Læringstilbuddets brugere skal derfor ikke selv fremfinde kilden og bladre arkivserien igennem for at finde det opslag, hvor oplysningerne knyttet til spørgsmålet i opgaven kan findes. Spørgsmålene i Aargang 0 kan altså besvares uden et kendskab til ovenfor nævnte principper og kildetyper, og læringstilbuddet er i det henseende ikke fuldt ud kompetenceudviklende med hensyn til at søge information. Dertil skal det dog bemærkes, at læringstilbuddets brugere i Aargang 0 får inspiration til selv at søge arkivalier gennem for eksempel portalen “Arkivalieronline” eller “Dansk Demografisk Database”, og e-læringstilbudde kan derfor fungere som ressource for digital kompetenceudvikling.

Med hensyn til færdigheden at bearbejde oplysninger, der er hovedformålet i læringstilbuddet, er Aargang 0 i sig selv en kompetenceudviklende ressource, som sætter brugerne i stand til at bearbejde forskellige oplysninger og kritisk forholde sig til de informationer, der kan udledes af oplysningerne. En kompetence der også er grundlæggende for informationsøgning på internettet. Udover at være en ressource for digital kompetenceudvikling i medfør af færdighederne at søge, indsamle og bearbejde oplysninger er Aargang 0 en ressource i forhold til at udvikle brugernes færdigheder udi at bruge digitale undervisningsmateriale

og navigere i interaktive miljøer på internettet. En pointe som også fremhæves af Kirsten Drotner, Institut for Litteratur, Kultur og Medier ved Syddansk Universitet der påpeger at de webbaserede undervisningsmaterialer er kompetenceudviklende og giver brugerne redskaber til at forstå og bruge internettet ved at lade dem skabe og dele viden²² – og Aargang 0 er samtidig en ressource for læringskompetence.

Sociale- og medborgerskabskompetencer

Når man arbejder med det autentiske kildemateriale i læringstilbuddet kommer man i kontakt med virkelige mennesker, der har levet, som kan sætte tankerne i gang og give undervisningsaktiviteten et personligt aftryk og en nærhed, man aldrig vil få i en lærebog.²³ I Aargang 0 er samspillet mellem individ og samfund helt centralt, og Aargang 0 er i den optik en ressource for udvikling af sociale- og medborgerskabskompetencer i en europæisk referenceramme. I udviklingen af sociale- og medborgerskabskompetencer er det en vigtig færdighed at have evnen til at sætte sig ind i andre menneskers liv, levevilkår og værdier, der forudsætter en generel viden om begreberne demokrati, medborgerskab og borgerrettigheder.²⁴ I en optik af Aargang 0 som ressource for sociale- og medborgerskabskompetencer skal mulighederne for at tillære sig eller udvikle sig en viden om ovenfor nævnte begreber, der er forbundet til en række borgerlige og politiske rettigheder, diskuteres i læringstilbuddet.

Perioden år 1900-1925 er begivenhedsrige og vigtige år i Danmarks historie, der blandt andet bød på parlamentarismens indførelse. I Aargang 0 er det muligt at tillære sig viden om begreberne på flere niveauer. Til temaet “Demokrati under udvikling” jf. figur 9.8 er det for eksempel muligt at arbejde med demokrati-begrebet i en makrohistorisk optik i forhold til at diskutere forskellige aspekter af demokratiseringen af Danmark, hvorfra det endvidere er muligt at trække paralleller ud i verden og lave et undervisningsforløb om demokratisering ude i verdenen med udgangspunkt i den politiske tænkning, der eksempelvis foregik den amerikanske forfatning fra 1787 og den franske fra 1791.

Lige som det er en mulighed at anlægge en mikrohistorisk tilgang og arbejde med begreberne med afsæt i et af børnene i Aargang 0. Demokrati handler ikke kun om politik, og alle børn i Aargang 0 er i mere eller mindre grad berørt af de borgerlige og politiske rettigheder, som demokratiseringen førte med sig. I Danmark kom børnene i skole fra syvårsalderen og havde undervisningspligt frem til det skolehalvår, hvori de fyldte 14 år.²⁵ I Aargang 0 følger man flere af børnenes skolegang, og det er blandt andet muligt at trække paralleller mellem børnene og rettigheden til undervisning og undervisningsfrihed. De vælger hver

²²<http://www.formidlingsnet.dk/skolerne-bruger-ikke-websites>

²³Sjögren & Lundström 2004:16

²⁴Sonne 2009:14

²⁵<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside/Temaer/Boerns-vilkaar-under-forandring/Skolegang>

STATENS ARKIVER

Aargang 0

[Gør et nyt bruger](#)
[Log ind](#)
[For lærere](#)
[Om Aargang 0](#)

[Temaer](#)
[Om kilder](#)

[Temaer](#)

Børns vilkår under forandring
 Demokrati under udvikling
 Arbejderbevægelsen og de danske syndikallister
 Danmark bliver et demokrati
 Valgret i et demokrati: Er det for alle eller for få?
 Uroligheder i 1918
 Første Verdenskrig
 Industrialisering

Danmark bliver et demokrati

Demokratiseringen af Danmark begyndte allerede i første halvdel af 1900-tallet, men det var først små 100 år senere, at demokratiet i praksis blev indført i Danmark.

Danmarks første skridt mod demokrati var i 1834, hvor kongen hårdt presset indførte de rådgivende stænderforsamlinger. Det var et sted, hvor repræsentanter for de forskellige grupper i samfundet kunne diskutere politik. De var uden direkte indflydelse, og kongen var stadig enealdrig.

Den enevaldige kongemagt blev afskaffet med junigrundloven i 1849. Men Danmark havde ikke fået et demokrati endnu, for indtil 1901 var det pga af politisk uenighed kongen, som valgte regeringens medlemmer.

Partierne Højre og Venstre kæmpede om magten i den såkaldte forfatningskamp og kunne ikke blive enige om, hvordan "folketingsparlamentarisme" skulle forslås. Højre benyttede sig af kongens ret til at udnævne regering og beholdt på den måde magten i Danmark.

I 1901 blev den første Venstre-regering dannet på baggrund af folketingets flertal. Systemskiftet 1901 betegner overgangen fra kongevalgte regeringer til folkevalgte regeringer, og hermed indførtes folketingsparlamentarisme i praksis i Danmark.

Læs her om [Valgret i et demokrati: Er det for alle eller for de få?](#)

Eksist

Forsiden af Juni Grundloven fra 1849. En grundlov er slags aftale, der sikrer grundlæggende rammer for samfundet, som alle skal overholde.

Figur 9.8: Temaet "Demokrati under udvikling" i Aargang 0, hvortil det er muligt at arbejde med historiske begivenheder og sociale forhold knyttet til demokrati, medborgerskab og borgerrettigheder. Der er vigtig viden til færdigheden for at sætte sig ind i andre menneskers liv, levestandard og værdier. Kilde: Aargang 0

især forskellige veje gennem uddannelsessystemet, der får betydning for deres videre livsløb. For eksempel går Mette Marie ud af skolen efter, at hun er fyldt 14 år, mens Peter og Karen fortsætter i mellem- og realskolen og gymnasiet og videreuddanner sig derefter. Elevernes indblik i for eksempel Peters liv, som det fremgår i det autentiske kildemateriale, giver dem en følelse af nærhed til historien, der i den intenderede læringsituation bidrager til elevernes demokrati-forståelse og dannelse.

Kapitel 10

Konklusion

Introduktion

Specialet behandler Statens Arkivers e-læringstilbud Aargang 0 med henblik på at diskutere dets læringspotentiale. Aargang 0 er målrettet børn og unge i en formel læringskontekst i grundskolens 8.-9. klasser og gymnasieskolen, og e-læringstilbuddet omhandler en periode i det 20. århundredes historie med afsæt i originale kilder i Statens Arkivers samlinger, der knytter an til syv autentiske børns liv, levevilkår og værdier, hvortil det tilsigtes, at deltagerne i læringskonteksten kan tilegne sig viden om og diskutere de samfundsmæssige, politiske og sociale forandringer, der kendetegner perioden. Aargang 0 er udviklet med støtte fra e-museumspuljen, der hører under Ministeriet for Børn og Undervisning og Kulturministeriet, og Aargang 0 skal i den sammenhæng opfylde dele af de nationalt fastsatte mål for undervisningen i den eller de uddannelsesinstitutioner, som projektet er rettet mod. I diskussionen af læringspotentialet i Aargang 0 er e-læringstilbuddet således holdt op mod trinmålene for undervisningen i folkeskolens 7.-9. klassetrin, som de er formuleret i Fælles Mål (2009). Fælles Mål (2009) er Ministeriet for Børn og Undervisnings rammesætning for, hvad der skal arbejdes hen imod i folkeskolen, hvortil der er opstillet trin- og slutmål, for hvad undervisningen i et fag, for eksempel historie, skal lede frem mod, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder inden for tre områder, der efter 9. klassetrin skal føre til, at undervisningen har udviklet elevernes kronologiske overblik, givet dem viden om og forståelse for historiske sammenhænge og øvet dem i at bruge denne forståelse i deres egen hverdags- og samfundliv.¹

Opfyldelse af undervisningens trinmål

Aargang 0 understøtter en række af trinmålene for 7.-9. klassetrin og kan derfor supplere undervisningen i det tyvende århundredes historien i perioden år 1900-

¹Undervisningsministeriet 2009:3

1925, der er til genstand for fokus i e-læringstilbuddet. Aargang 0 opfylder Fælles Mål (2009) med hensyn til områderne udviklings- og sammenhængsforståelse, kronologisk overblik og fortolkning og formidling i forhold til følgende trinmål:

- give eksempler på, at en periodes fremherskende værdier og holdninger kan forklare afgørende begivenheder og samfundsforandringer,
- kende forskellige demokratiformer og tage stilling til, hvilke rettigheder og pligter de giver den enkelte,
- kunne beskrive forskellige tidsaldres former for magtanvendelse og diskutere brgrundelser og konsekvenser, til området udviklings- og sammenhængsforståelse,
- kunne sammenligne egne livsbetingelser med foregående slægtleds og diskutere, hvilke forhold der er ens, hvilke der er forskellige og baggrunden herfor,
- og søge oplysninger i forskellige medier og kunne bearbejde disse oplysninger og vurdere deres kildeværdi

Kilde: Undervisningsministeriet 2009:8-9.

De originale kilder er helt centrale i Aargang 0 og for elevernes fortællinger om de autentiske børns liv. Kildematerialet giver i Aargang 0 eleverne en forståelse for, at der ikke alene er én historie, men at historie skabes af den, som skriver historien, og at der hele tiden skabes en ny historie gennem fortolkning af kilderne. I Aargang 0 får eleverne et kendskab til de mange forskellige kilde-typer, der kan være med til at fortælle Danmarks historie i de første tre årtier af det 20. århundrede, samtidig med at kilderne giver eleverne et indblik i de børn og voksnes liv og levevilkår, som de møder i e-læringstilbuddet, og giver dem en nærhed til historien, som lærebøger ikke kan give. Arbejdet med kildematerialet kan altså give eleverne en bedre forståelse for historie og samtid, der i medfør af den intenderede læring fører til, at eleverne reflekterer over deres eget liv og andre menneskers liv, levevilkår og værdier, og derigennem får empati for sine medborgere. I denne optik vurderes Aargang 0 at have et vedkommende, meningsfuldt og perspektiverende indhold, der giver eleverne en indsigt i mennesker liv gennem tidern og skriver sig således ind i kriterierne for, hvad det faglige indhold i historieundervisningen skal bygge på ifølge Fælles Mål (2009). Aargang 0 har altså et læringspotentiale alene ved at opfylde trinmålene for Fælles Mål (2009).

Didaktisk design

Overordnet inviterer Aargang 0 til, at indholdet i læringstilbuddet kan bruges på forskellig vis i undervisningssituationen. Det generelle navigations- og interaktionsdesign i Aargang 0 består af to hoveddele, hvor første del er bygget op omkring de syv autentiske børns livsløb og anden del omkring nogle tværgående temasider, der behandler vigtige aspekter af perioden år 1900-1925. Selvom Aargang 0 lægger op til, at der tages udgangspunkt i de autentiske børn, kan

underviserne også tilrettelægge sine egne undervisningsforløb med afsæt i for eksempel en bestemt kildetype. E-læringstilbuddet er tænkt således, at navigationen ikke bremser brugeren i at arbejde med indholdet i den rækkefølge, han eller hun synes er meningsgivende i den situation, vedkommende befinder sig. I praksis er det imidlertid en anden situation. De indscannede originale kilder lader for eksempel kun til at være tilgængelige fra de sider, der knytter sig til børnene, og det vil sige, at det ikke er muligt at arbejde med kilderne i andre sammenhænge end i relation til de autentiske børn. Temasiderne kan lige så godt være sider i en bog. Navigationsdesignet i Aargang 0 er i den situation ikke særligt åbent og begrænser derved brugernes muligheder for at arbejde med indholdet.

I betaversionen af Aargang 0 fremstår første del omhandlende børnene i navigationsdesignet som den hoveddel i e-læringstilbuddet, der er tillagt flest arbejdstimer, og det er derfor også den del af e-læringstilbuddet, der fungerer bedst.

I Aargang 0 er der lagt stor vægt på at involvere eleverne i en dialog omkring fortællingen om de autentiske børns liv. Det overordnede navigations- og interaktionsdesign i Aargang 0 består af to hoveddele, hvor den ene er bygget op omkring børnenes livsløb og den anden omkring en række tværgående temasider, der behandler vigtige aspekter af perioden år 1900-1925. I Aargang 0 består dialogen af elevernes mulighed for at komme til orde og for aktivt at deltage i at tilføje indholdet en mening. I forhold til den del der er knyttet til børnene, er muligheden for dialog god, og e-læringstilbuddet fungerer rigtigt godt, hvilket også kom til udtryk i forbindelse med brugertestene af Aargang 0.

I betaversionen af e-læringstilbuddet er det ikke alle opgaver til de autentiske børn, der inviterer eleverne lige meget til at indgå i en dialog omkring den information, der udledes af kildematerialet. I forbindelse med brugertesten kom det for eksempel til udtryk, at der i forhold til e-læringstilbuddets målgruppe er behov for, at opgavespørgsmålene er stilladseret til at "holde eleven i hånden" i forbindelse med opgavebesvarelsen, så eleven skriver den tilsigtede fortælling om ét af børnene og ikke kun svarer faktisk på spørgsmålene.

Aargang 0 har et læringspotentiale i medfør af at være et læremiddel, der gør det muligt for den enkelte elev at udvikle sine evner til at problematisere, analysere, reflektere, begrunde, forklare og fremstille noget selv. Det vurderes derfor, at Aargang 0 potentielt kan blive et godt redskab for historieundervisningen, især hvis Statens Arkiver optimerer e-læringstilbuddets tværgående temasider, der giver Aargang 0 mulighed for at være et både vedkommende og meningsfyldt læringstilbud, der rummer mange forskellige potentialer.

Livslang læring

Det vurderes at Aargang 0 har et læringspotentiale for den tilsigtede målgruppe, men kan e-læringstilbuddet samtidig være en ressource for almen kompetenceudvikling for børn og unge der deltager i en formel læringskontekst? Hypotesen holdes i diskussionen op mod den europæiske referenceramme for nøglekompetencer for livslang læring. Nøglekompetencer for livslang læring omhandler

forskellige kompetencer, der er nødvendige i et vidensbaseret samfund, hvortil Aargang 0 vurderes som en ressource for, at eleverne kan udvikle deres kommunikative, digitale og sociale- og medborgerskabskompetencer.

I Aargang 0 får eleverne mulighed for at udvikle deres sproglige kendskab med hensyn til at læse skrift, forstå den anvendte sprogbrug og de referencer, der gives til virkeligheden, i de tekster, som eleverne arbejder med, og som samtidig sætter dem i stand til at tilegne sig vigtig information og viden om den periode, de arbejder med. I den europæiske referenceramme betegner kommunikative kompetencer evnen til at kommunikere sprogligt og skriftligt, hvortil Aargang 0 vurderes som en ressource for kommunikativ kompetenceudvikling, da evnen til at læse og forstå er forbundet med evnen til at kommunikere sprogligt og skriftligt med andre mennesker.

Med hensyn til at udvikle en digital kompetence, er Aargang 0 i sig selv en ressource for digital kompetenceudvikling ved at være et webbaseret læringstilbud, hvori der indgår flere centrale elementer, der vurderes vigtige at være i besiddelse af. Derudover er der mulighed for, at Aargang 0 kan være med til at udvikle elevernes digitale kompetencer i forhold til at søge og bearbejde et materiale, der er tilgængeligt på internettet, og brugerne får derigennem redskaber til at forstå og bruge internettet ved at lade dem skabe og dele viden.

I referencerammen for nøglekompetencer for livslang læring er empati for andre mennesker et helt centralt element, hvortil Aargang 0 netop kan være med til at udvikle denne kompetence i og med, at børn og unges forskellige levevilkår bliver belyst i e-læringstilbuddet, og der vil til trods for forskelligheden være berøringsflader med målgruppens egne erfaringer, som understøtter det faglige mål om et vedkommende, meningsfuldt indhold og indsigt i det levede liv gennem tiderne.

Statens Arkivers Aargang 0 vurderes altså at være et læringstilbud med et læringspotentiale der tillade både elever og lærere at anvende og arbejde med e-læringstilbuddet i flere forskellige sammenhænge, der også kan inviterere til et tværfagligt samarbejde. Derudover vurderes Aargang 0 at være en ressource for almen kompetenceudvikling, en ressource, der potentielt kan være med til at ændre den forståelse eleverne har af den omgivende samfund.

Kapitel 11

Summary

The overall theme of this paper is the learning potential in web based teaching material focused on children and young people in a formal learning context. The museums already have well established school services and they typically offer their visitors a wide range of digital learning materials. In September 2012 the Danish National Archives release a new web based teaching material called “Aargang 0” targeting students in the lower- and upper secondary schools.

The purpose of “Aargang 0” is to teach students about the political and social developments in Denmark during the first quarter of the twentieth century by telling the story of seven children who are all born in the year 1900. An interactive web site makes it possible for the students to trace several significant events during the first 25 years of each children’s life by examining a selection of records from the Danish National Archives.

Archives are in that position that they can bring people in touch with new experience and new perspectives. With this fact in mind, this papers aims at discussing the learning potential of “Aargang 0” both as a teaching material targeting students in the lower secondary schools and as a resource for lifelong learning.

In order to discuss the learning potential of “Aargang 0”, the teaching material is compared to the national learning objectives for students attending secondary schools , “*Fælles Mål*” (2009) Overall “Aargang 0” is structured in such ways that it is possible to use the contents of the web site in different teaching situations complying with the national learning objectives.

In “Aargang 0” there is a strong emphasis on involving students in a dialogue about the story of the authentic children’s lives. The overall navigation and interaction design in “Aargang 0” consists of two main parts, of which the first is built around the children’s life story and the second part is about a series of theme pages dealing with important aspects of Danish history during the years 1900-1925. “Aargang 0” allows the students to actively participate by adding their own meaning to the content offered by the web site. The first part of

Aargang 0 concerning the life of the seven children offers the students good possibilities for engaging in dialogues concerning the interpretation of the original records, and this part works really well, which is also concluded in the user tests carried out in Spring 2012. On the contrary the second part of containing the thematic pages, offers a more traditional type of teaching material with little room for discussion.

When participating in “Aargang 0” the students have to read the records and write an short essay about on of the children’s life. This is one of the ways “Aargang 0” invites the students to participate more actively in the learning process. The students can be involved in many ways but to bring the learning potential into focus it is necessary to design frames for the participation in the learning activity. The paper concludes, that “Aargang 0” have a learning potential in the sense that it is possible for the participator to develop his or hers abilities to problematize, analyze, reflect, explain and interpretate history. “Aargang 0” is considered to be a potentially good tool for history classes.

The key competence for lifelong learning addresses different skills needed in a knowledge-based society, which “Aargang 0” is evaluated as a resource for students to develop their communication, digital and social and civic skills. In this sense there is a distinct learning potential in “Aargang 0” and the teaching material can bring students in touch with new experience and perspectives which can significantly change their understanding of the surrounding world, as is also the case when it comes to the overall purpose of the archives in general.

Litteratur

- [Andreasen 2008] Andreasen, Lars Birch, 2008: Brugeres stemmer i spil. Inddragelse og dialogformer i museers undervisningspraksis, i Andreasen, Lars Birch, Bente Meyer & Pernille Rattleff red.: Digitale medier og didaktisk design. brug, erfaringer og forskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- [Aalborg Stadsarkiv 2010] Aalborg Stadsarkiv, 2010: Kom forbi arkivet med smalfilm, video og lyd i efterårsferien – Stadsarkivets digitaliseringsværksted flytter ned i læsesalen. Tilgået juni 2012: <http://arkivformidling.wordpress.com/2010/10/09/frac-hjemmevideo-til-kulturarv-sa-hvis-du-kommer-forbi-aalborg-i-efterarsferien/>
- [CKO] Center for Kultur og Oplevelsesøkonomi. Tilgået juni 2012: <http://www.cko.dk/reachout>
- [Center for Kultur og Oplevelsesøkonomi & Kulturministeriet 2012] Center for Kultur og Oplevelsesøkonomi & Kulturministeriet 2012: Reach Out inspirationskatalog - naviger i brugerinddragelse og brugerdrevet innovation. Tilgået juni 2012: <http://kum.dk/Documents/Publikationer/2012/reachout2012.pdf>
- [Coles 2009] Coles, Alec, 2009: Museum learning: Not instrumental enough?, i Bellamy, Kate & Carey Oppenheim red.: Learning to live. Museum, young people and education, Institute for Public Policy Research and National Museum Directors' Conference. Tilgået januar 2012: http://www.ippr.org/images/media/files/publication/2011/05/learning_to_live_1693.pdf
- [Dysthe 2011] Dysthe, Olga, 2011: Museernes særlige læringspotensiale i et dialogisk og flerstemmig perspektiv, Unge Pædagoger: Museumsdidaktik, nr. 1, s. 23-30.
- [Hermansen 2005] Hermansen, Mads, 2005: Læring, i Cornelius, Hans & Karsten Schnack red.: Voksenpædagogik opslagsbog, Christian Ejlers' Forlag.

- [Hermansen 2011] Hermansen, Mads, 2011: Historiefortælling som hovedvejen i livet og benchmark for museumsdidaktik!, Ungepædagoger: Museumsdidaktik, nr. 1, s. 17-22.
- [HistorieAalborg 2012] HistorieAalborg, 2012: Byture, bog snak og bedsteforældre, Forårsprogram 2012. Tilgået maj 2012: <http://www.aalborgbibliotekerne.dk/historieaalborg-165.aspx?showIpaper=52>
- [Illeris 2006] Illeris, Knud, 2006: Læring, Roskilde Universitetsforlag.
- [Jensen 2010] Jensen, Bente, 2010: Har den traditionelle læsesal en fremtid? Indtryk fra nordiske arkiver, Nordisk Arkivnyt, nr. 1, s. 36-40.
- [Jensen 2011] Jensen, Bente, 2011: Kommunikation, kreativitet og kulturudveksling. "Arkiver for alle" på vej ind i et nyt decennium, i Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik red.: Kreativitet och mångfald. Kulturarvspedagogik för ett nytt decennium. Tilgået februar 2012: http://www.nckultur.org/attachments/article/217/Konferensrapport_2011%20Final.pdf
- [Jensen & Jensen 2004] Jensen, Bente & Charlotte S. H. Jensen, 2004: Arkivformidling – Arkiver for alle?, Publiceret i Nordisk arkivnyt nr. 3. Tilgået september 2010: http://charlotteshj.files.wordpress.com/2007/09/arkivformidling_na.pdf
- [Jensen & Jensen 2006] Jensen, Bente & Charlotte S. H. Jensen, 2006: Arkivformidling: mål, begreber og metode, publiceret i Arkiv, samhälle och forskning, nr. 2. Tilgået september 2010: http://charlotteshj.files.wordpress.com/2007/09/arkivformidling_maal-begreber_og_metoder.pdf
- [Jensen 2003] Jensen, Bernard Eric, 2003: Historie – Livsverden og fag, Gyldendal.
- [Jensen 2006a] Jensen, Bernard Eric, 2006: Historiebevidsthed i Bekker-Nielsen, Tønnes et al. red.: Gads Historieleksikon, Gads Forlag.
- [Jensen 2006b] Jensen, Bernard Eric, 2006: Historiedidaktik i Bekker-Nielsen, Tønnes et al. red.: Gads Historieleksikon, Gads Forlag.
- [Jensen 2006c] Jensen, Bernard Eric, 2006: Historieundervisning i Bekker-Nielsen, Tønnes et al. red.: Gads Historieleksikon, Gads Forlag.
- [Jensen 2009] Jensen, Charlotte S. H., 2009: Skolerne bruger ikke websites, Formidlingsnet. Tilgået april 2012: <http://www.formidlingsnet.dk/skolerne-bruger-ikke-websites>

- [Jensen 2010] Jensen, Charlotte S. H., 2010: Kulurarven i Norden og de sociale medier, Nordiskt centrum för kulturavspedagogik. Tilgået marts 2011: http://www.nckultur.org/attachments/article/168/KulturavvogsocialemedieriNorden_final.pdf
- [Jessen 2008] Jessen, Carsten, 2008: Læringsspil og leg, i Andreasen, Lars Birch, Bente Meyer & Pernille Rattleff red.: Digitale medier og didaktisk design. brug, erfaringer og forskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- [Katola & Sjöberg 2008] Katola, Anna & Karin Sjöberg, 2008: Slutrapport: Nationellt uppdrag inom arkivpedagogik, Skånes Arkivförbund. Tilgået maj 2011: http://www.skanearkiv.se/Portals/15/docs/Skolservice/nationellt_oppdrag_arkivpedagogik_2009.pdf
- [Kobbernagel et al. 2011] Kobbernagel, Christian, Kim Christian Schrøder & Kirsten Drotner, 2011: Unges medie- og museumsbrug: sammenhænge og perspektiver, DREAM: Danish Research Centre on Education and Advanced Media Materials ved Syddansk Universitet. Tilgået juni 2012: <http://www.dream.dk/files/pdf/11dreamrapport.pdf>
- [Kristensen 2007] Kristensen, Bent Egea, 2007: Historisk metode. En indføring i historieforskningens grundlæggende principper, Hans Reitzels Forlag.
- [Kulturdepartementet 2002] Kulturdepartementet, 2002: Arkiver för alla – nu och i framtiden. Tilgået juli 2012: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/14/93/e83f1c74.pdf>
- [Kulturministeriet] Kulturministeriet, 2008: Reach Out! – Inspiration til brugerinddragelse og innovation i kulturens verden. Tilgået maj 2011: http://www.cko.dk/sites/default/files/reachout_inspirationskatalog.pdf
- [Kulturministeriet 2007] Kulturministeriet, 2007: LBK 1035 af 21/08/2007 (Arkivloven). Tilgået september 2010: <http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=12066#K1>
- [Københavns Stadsarkiv 2012] Københavns Stadsarkiv, u.å.: Politietsregisterblade.dk. Tilgået juni 2012: <http://www.politietsregisterblade.dk/index.php>
- [Levinsen & Ørngreen 2011] Levinsen, Karin Tweddell & Rikke Ørngreen, 2011: Didaktiske udfordringer & muligheder ved museernes digitale undervisningsmidler, Ungepædagoger: Museumsdidaktik, nr. 1, s. 71-77.

- [Lund 2009] Lund, Niels D., 2009: Digitalisering som kulturpolitik, i Lund, Niels D. et al. red.: Digital formidling af kulturarv – fra samling til sampling, Multivers.
- [Løssing 2007] Løssing, Anne Sophie Warberg, 2007: Digital formidling med og uden ramme – betragtninger over digital kunstformidling med projekterne ArtXplorer og Vild med Willumsen som eksempler, i Kulturarvsstyrelsen ved Hansen, Jakob & Charlotte Hansen red.: Digital kulturformidling – Børn og forskere har ordet. Tilgået marts 2011:
http://www.kulturarv.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/digitalisering/digitalkulturformid/publikation.pdf
- [NCK] Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik. Tilgået løbende februar- juli 2012: <http://www.nckkultur.org/>
- [Nyboe 2009] Nyboe, Lotte, 2009: Digital dannelse. Børn og unges mediebrug og -læring inden for og uden for institutionerne, Frydenlund.
- [Nyboe 2011] Nyboe, Lotte, 2011: Boggnasker.dk: Viden, leg og læring gennem deltagelse, i Nielsen, Hans Jørgen, Helene Høyrup & Hans Dam Christensen red.: Nye vidensmedier. Kultur, læring, kommunikation, Samfundslitteratur.
- [Olesen 2005] Olesen, 2005: Livslang læring, i Cornelius, Hans & Karsten Schnack red.: Voksenpædagogik opslagsbog, Christian Ejlers' Forlag.
- [Phil 2001] Pihl, 2001: Livslang læring – vor tids folkeoplysning. Tilgået april 2012:
<http://www.danmarksbiblioteker.dk/Default.aspx?ID=2146>
- [Phil 2002] Phil, 2002: Livslang læring fra EU til Danmark, Danmarks Biblioteker. Tilgået april 2012:
<http://www.danmarksbiblioteker.dk/Default.aspx?ID=1927>
- [Pietras & Poulsen 2011] Pietras, Jens & Jens Aage Poulsen, 2011: Historiedidaktik – fra teori til praksis, Gyldendal.
- [Politiken 2009] Politiken, 17. januar 2009: It-udstyr for millioner samler støv på skolerne.
- [Rasmussen 2011] Rasmussen, Tove Ardent, 2011: Social mening og viden på sociale video sites, i Nielsen, Hans Jørn et al. red.: Nye vidensmedier. Kultur, læring, kommunikation, Samfundslitteratur.
- [Regeringen 2011] Regeringen, 2011: Et Danmark, der står sammen. Tilgået februar 2012: http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regeringsgrundlag_okt_2011.pdf

- [Schultz 2012] Schultz, Annette Østergaard, 2012: Referat af elevtesten på Friskolen Viborg, hold 8, den 23. april 2012, Landsarkivet for Nørrejylland, Statens Arkiver.
- [Schultz et al. 2010] Schultz, Annette Østergaard, Asbjørn Romvig Thomen & Mette Seidelin, 2010: E-museumansøgning vedr. Aargang 0, Landsarkivet for Nørrejylland, Statens Arkiver.
- [Schultz & Thomsen 2011] Schultz, Annette Østergaard & Asbjørn Romvig Thomsen, 2011: Målrettet investering i nye målgrupper, Nordisk Arkivnyt, nr. ?, s. 197-198.
- [Museum 2.0] Museum 2.0. Tilgået marts 2012:
<http://museumtwo.blogspot.dk/>
- [Simon 2011] Simon, Nina, 2011: Principper for deltagelse, i Drotner, Kirsten et al. red.: Det interaktive museum, Samfundslitteratur.
- [Simon 2010] Simon, Nina, 2010: The Participatory Museum, Museum 2.0.
- [Sjögren 2003] Sjögren, Eva, 2004: Arkivpædagogik – for hvem?, i Gabrielsen, Karsten red.: Arkivformidling. Rapport fra nordisk seminar afholdt af Arkivforeningen 14. marts 2003.
- [Sjögren & Lundström 2004] Sjögren, Eva & Catarina Lundström, 2004: Historia på riktigt! – Arkivpedagogik i praktiken, Skånes Arkivförbund.
- [SLA] Sammenslutningen af Lokalarkiver. Tilgået april 2012:
<http://www.danskearkiver.dk/index.asp?id=39>
- [Sonne 2009] Sonne, Lasse, 2009: Kulturarvens muligheder i almen kompetenceudvikling, Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik. Tilgået maj 2011:
<http://www.nckultur.org/attachments/article/109/Rapport.pdf>
- [Statens Arkiver 2012] Statens Arkiver, 2012: E-læringstilbuddet Aargang 0. Tilgået løbende marts- juli 2012:
<http://aargang0.c1live02.composite.net/Forside>
- [Statens Arkiver 2007] Statens Arkiver, 2007: Statens Arkiver 2015. Tilgået juni 2012: [http://www.sa.dk/media\(340,1030\)/Strategi_2015.pdf](http://www.sa.dk/media(340,1030)/Strategi_2015.pdf)
- [Teilmann 2010] Teilmann, Peter Christensen, 2010: Kulturliv. Institutioner, praksis og formidling, Samfundslitteratur.
- [UVM] Undervisningsministeriet. Tilgået løbende februar- juli 2012:
<http://www.uvm.dk/>

[Undervisningsministeriet 2009] Undervisningsministeriet, 2009: Fælles Mål
2009 – Historie. Tilgået april 2012:
[http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/
Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Historie](http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Historie)